

MANEVAR „SLOBODA 71“

Josip BROZ TITO

MANEVAR — SMOTRA NAŠE ODBRAMBENE SPOSOBNOSTI

Drugarice i drugovi, dozvolite mi, prije svega, da pozdravim sve učesnike manevra i ove smotre naših odbrambenih snaga regularnih i teritorijalnih jedinica, koje su pokazale visoku spremnost za odbranu naše zemlje. Pozdravljam ovaj veličanstveni skup naroda iz svih krajeva, koji je sa tako velikim entuzijazmom ne samo pratio, nego i učestvovao u manevru i pokazao punu spremnost i jedinstveni duh za odbranu naše zemlje.

Zahvaljujući zajedničkim naporima i najužoj saradnji svih učesnika u ovom manevru, kao i najvećoj podršci čitavog naroda, on je izveden sa potpunim uspjehom i predstavljao je svojevrsnu smotru naše organizovanosti i spremnosti da na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane, ako to ustreba, branimo i odbranimo suverenitet i integritet socijalističke Jugoslavije.

To što sam ovdje vidio snažno me je podsjetilo na slavne dane naše oslobodilačke borbe, čiju 30-godišnjicu upravo proslavljamo. Poznato je da smo mi od samog početka narodnooslobodilačkog rata i revolucije jasno odredili socijalne i nacionalne ciljeve te borbe, imajući u vidu historijske interese radničke klase i ostvarenje slobode i pune ravnopravnosti svih naroda i narodnosti Jugoslavije. I upravo taj smisao naše borbe bio je nepresušni izvor visokog borbenog morala i osnova revolucionarne strategije i taktike i ratne vještine.

O visokoj moralno-političkoj svijesti, borbenom duhu i masovnom herojstvu, drugarstvu i svjesnoj disciplini, o humanizmu u našoj revoluciji, ja sam nedavno govorio na Tjentištu, gdje je bila najveća bitka u našem oslobodilačkom ratu. Posebno sam istakao da se tada stvaralo nerazrušivo bratstvo i jedinstvo naših naroda i da se

Iz govora na velikom narodnom zboru u Karlovcu.

mi tada nismo borili samo protiv okupatora, fašističkih agresora, već da je to ujedno bio i obračun sa nacionalizmom, šovinizmom i domaćim izdajnicima svih vrsta. Ne bih se zato sada ponovo zadržavao na svemu tome. Želim samo da kažem da sam na ovom manevru vidio da su tekovine naše revolucije — u toku koje su postavljene osnove federativne, demokratske socijalističke zajednice — duboko utkane u naš sistem opštenarodne odbrane i da se one i dalje produbljuju.

Uspješno funkcionisanje našeg sistema opštenarodne odbrane izražava takođe razvijenu samoupravljačku svijest građana i proizvođača koji na zadatke i obaveze u pogledu odbrane zemlje gledaju sa punom odgovornošću. A ogromni rezultati koje smo do sada postigli na društvenom, kulturnom i drugim poljima i velike vrijednosti koje su danas svojina našeg samoupravnog društva same po sebi mobiliju naše građane, u prvom redu radničku klasu i našu omladinu, da to brane od svakog spoljnog napada, i po cijenu najvećih žrtava.

O ODBRAMBENOJ POLITICI — OTVORENO I JASNO

Drugovi i drugarice, ovom prilikom želim da kažem nekoliko riječi o našoj odbrambenoj politici uopšte. Mi o tome govorimo otvoreno i jasno, kao i o svim pitanjima unutrašnjeg razvoja i spoljne politike. U našoj odbrambenoj politici nema tajni, kao što nema ni »tajne diplomatije« u našoj spoljnoj politici.

Ali, drugovi i drugarice, ja sam ovih dana pratio i šta inostrana štampa kaže o našem manevru. Moram da izrazim veliko zadovoljstvo što je ogromna većina inostrane štampe pravilno interpretirala naše uspjehe u stvaranju opštenarodne odbrane, da je pravilno ocijenila šta mi hoćemo, tj. da hoćemo mir. A da bismo imali mir, mi se dobro pripremamo da ga sačuvamo. Ali, ima jedan mali dio štampe koja hoće da nam naškodi koliko je to moguće, da eventualno izazove izvjesnu nelagodnost, spor ili sumnje u zemljama koje su nam bliske i prijateljske, kao što su, na primjer, istočnoevropske zemlje. Naime, kao da je taj manevar okrenut prema nekome, a ne da je to proba, da vidimo šta je naša armija do sada postigla, šta već sada znači naša teritorijalna odbrana itd. To jest da vidimo kako bismo se branili ako danas sutra bude trebalo — ne protiv ovoga i onoga nego protiv svakoga ko bi narušio naš integritet i suverenitet i ugrozio našu zemlju.

Kao što mi poštujemo pravo svake zemlje i svakoga naroda na slobodan, samostalan i nezavisan život, tako nikome ne dozvoljavamo ni drukčiji odnos prema našoj zemlji. Naša miroljubiva politika poznata je čitavom svijetu, kao i to da naši narodi nikada u svojoj hi-

storiji nisu nikoga ugrožavali. Ono što smo rekli davno, ponavljamo i danas — »Tuđe nećemo, svoje ne damo«. Naše oružane snage mi izgrađujemo isključivo zato da brane zemlju, njenu slobodu, nezavisnost i suverenitet, ako bi se neko usudio da nam to ugrozi, da se miješa u naše unutrašnje poslove. Jer mi osuđujemo svaku politiku agresije, politiku miješanja u unutrašnje stvari drugih zemalja.

Jugoslavija se oduvijek energično suprotstavljala svakoj politici sa pozicija sile, kao što je ujedno uvijek pružala punu podršku borbi naroda protiv agresije i nasilja, a za slobodu i nezavisnost. Iskustva novije historije dovoljno jasno pokazuju da se sporovi među državama ne mogu riješavati oružjem i pritiscima, niti se bilo koji narod može spriječiti u ostvarivanju svojih legitimnih prava. Svaki rat, ma koliko bio ograničen, nosi sobom opasnosti proširivanja u svjetski sukob, koji bi, u ovo nuklearno doba, predstavljao katastrofu za čovječanstvo.

Ja bih želio da nigdje vani ne bude dileme zašto mi to radimo. To mi radimo zbog naše riješenosti da spremno i odlučno branimo slobodu i nezavisnost i sve ono što smo u velikoj oslobodilačkoj borbi postigli. A to je prije svega naše jedinstvo.

Poznato je da smo mi i ozakonili pravo svakog građanina da brani zemlju u slučaju napada, kao i to da je u našem Ustavu utvrđeno da niko nema pravo da prihvati kapitulaciju.

Naša koncepcija opštenarodne odbrane postala je već opštenarodna doktrina, to jest svijest i praksa miliona ljudi. Svakome ko se nosi mišlju o eventualnom, munjevitom ratu protiv Jugoslavije, mi na taj način unaprijed stavljamo na znanje dvije stvari:

— prvo, da će svaki pokušaj napada izvana naići na najširi svenarodni otpor, da ćemo našu zemlju braniti svim sredstvima, i

— drugo, da će naša zemlja svim raspoloživim snagama najodlučnije braniti pravo da izgrađujemo naše samoupravno društvo onako kako to odgovara interesima radničke klase i svih naših naroda i narodnosti.

Iz svega što sam rekao jasno proizilazi da naša koncepcija opštenarodne odbrane doprinosi učvršćenju mira u svijetu i pobjedi principa ravnopravnosti u odnosima među narodima. Mi smatramo da je došlo krajnje vrijeme, ako se želi spasiti svijet od ratne katastrofe, da se sve zemlje, a prije svega velike, i u teoriji i u praksi, odreknu upotrebe sile i prijetnje silom. U interesu je svih naroda da se najzad pristupi postepenom likvidiranju ofanzivnih vojnih snaga i oružja, i stvarnom razoružanju, i da svi vojni potencijali služe samo u odbrambene svrhe.

Jer jasno je, drugovi i drugarice, da ogromna većina ljudi u svijetu želi mir. Ali, još postoje snage i krugovi koji se laćaju sredstava sile sa ciljem da ostvare dominaciju nad drugim zemljama i narodima. Objekt takvog pritiska i napada su uglavnom male i srednje zemlje. No, naša jedinstvena i jaka odbrana predstavljala je do sada, a predstavljace i ubuduće, glavnu prepreku svakoj politici sa pozicija sile prema našoj zemlji.

ODBRANA — ODGOVORNOST CIJELOG DRUŠTVA

Naš sistem opštenarodne odbrane, čije smo uspješno funkcionisanje provjerili i na ovom manevru, u potpunosti odgovara slobodarskim tradicijama naših naroda i njihovim historijskim interesima: on je potpuno u skladu sa našim društveno-ekonomskim odnosima, sa bićem naše samoupravne socijalističke zajednice. Nije, dakle, riječ samo o tome što se na taj način postiže najveća odbrambena sposobnost već i o tome da čitav sistem nužno proističe iz samoupravljanja i da predstavlja njegov integralni dio.

Zato su u jačanju sistema opštenarodne odbrane — u kome u punoj mjeri dolaze do izražaja interesi radničke klase — ogromno porasli uloga i odgovornost radnih organizacija mjesnih zajednica, opština i republika. Naš radni čovjek postao je subjekt i u odbrambenim poslovima kao i u svim drugim društvenim djelatnostima.

Prenoseći, dakle, odgovornost za odbranu na cijelo društvo a ne samo na neke specijalizovane organizacije i organe, mi smo umnogostručili njenu snagu, i u isto vrijeme učinili značajan korak ka realizaciji ideja klasika marksizma o naoružanom narodu. Sada u našem samoupravnom društvu zaista postoje realni uslovi da briga o odbrani postane pravo i dužnost svih ljudi. To je već danas sastavni dio života i rada u fabrikama i društveno-političkim zajednicama i organizacijama, u školama i na univerzitetima. Naravno, pitanja odbrane moraju u još većoj mjeri biti predmet izučavanja i brige u svim sredinama.

Snaga naše odbrane zasniva se na dva podjednako važna faktora:

— prvo, na moralno-političkoj čvrstini i psihološkoj pripremljenosti naših radnih ljudi da se najodlučnije suprotstave spoljnom pritisku i agresiji, u ma kome obliku se oni ispoljili, i

— drugo, na visokoj vojnoj organizovanosti, opremljenosti i izvježbanosti naših oružanih snaga i svih radnih i društvenih organizacija.

Ta dva faktora se uzajamno dopunjuju i čine nerazdvojnu cjelinu. Samo moralno-politički čvrsti i psihološki pripremljeni ljudi mogu uspješno savladati sva iskušenja koja donosi rat. Isto tako samo svestranom vojnom spremnošću moguće je efikasno odbiti agresiju, odnosno spriječiti da do nje uopšte dođe.

Sve snage našeg društva, svi mi moramo se brinuti da oba ova faktora — i moralno-politički i vojno-tehnički — budu na najvećoj visini. U vezi s tim treba istaći ogromnu važnost priprema za odbranu i obuke u mirnodopsko vrijeme, jer ljudi u borbi pokazuju ono što su naučili na obuci. Efikasna vojna organizacija u miru jača i učvršćuje povjerenje u našu odbrambenu snagu i sposobnost; ona nam omogućuje da budemo efikasni u ratu, ukoliko bi do njega došlo.

Drugovi i drugarice, za dalji razvoj našeg samoupravnog socijalističkog društva od najvećeg značaja je dosljedna primjena ustavnih amandmana. Ja sam već više puta govorio o njihovom značaju za dalji razvoj samoupravljanja i za ostvarivanje odlučujuće uloge radničke klase u našem društvu. Sa tim promjenama mi smo učinili krupan korak u daljem jačanju jugoslovenske socijalističke zajednice, na bazi pune ravnopravnosti naroda i narodnosti, na bazi samostalnosti i državnosti socijalističkih republika.

Vodeća uloga radničke klase u samoupravnom životu i puna nacionalna ravnopravnost su osnova bratstva i jedinstva i stvarna garancija homogenosti našeg društva i nepokolebljivog odbrambenog duha svih naših radnih ljudi i građana. Sve to moramo imati u vidu i prilikom ustavnih promjena u našim republikama i pokrajinama, na čemu se sada upravo i radi.

U našem demokratskom društvu — u kome se otvoreno razmatraju svi problemi — ponekad dolazi do oštih rasprava, pa i neslaganja. Ali, ljuto se varaju oni koji misle da nas sve to razdvaja, da slabi našu koheziju i da se to može iskoristiti za spoljne pritiske, jer u pitanjima odbrane naše zemlje nikada nije bilo razmimoilaženja. U tom pogledu postoje jedinstvo i nepokolebljivost svih naših naroda. Zato imamo i jedinstven sistem opštenarodne odbrane.

ZNAČAJ MATERIJALNE SNAGE DRUŠTVA ZA ODBRANU

Za našu odbrambenu sposobnost od naročitog je značaja jačanje materijalne snage našeg društva i u vezi s tim riješavanje svih pitanja stabilizacije. Ukoliko brže budemo razvijali proizvodne snage našeg društva i riješavali pitanja standarda i socijalne sigurnosti naših radnih ljudi, utoliko će biti veća i njihova spremnost i sposobnost za odbranu zemlje. Isto tako, stalan razvoj naučnoistraživačkog rada

i primjena savremene tehnike i tehnologije na svim područjima društvenog života predstavljaju uslov ne samo za povećavanje materijalnog i kulturnog blagostanja naših ljudi nego i za jačanje naših odbrambenih potencijala.

Svakako, ni za trenutak ne smijemo ispustiti iz vida usavršavanje samoupravljanja na osnovama dosljednog sprovođenja zaključaka Drugog kongresa samoupravljača. Jer, izvršavajući istovremeno sve te zadatke, mi ćemo postići još veću unutrašnju stabilnost, osigurati brži razvoj, a time ojačati i bezbjednost zemlje.

Razumije se, u tim svojim nastojanjima mi nailazimo na prepreke i otpore antisamoupravnih i antisocijalističkih snaga, na šovinizam i konzervativizam, na malograđansku stihiju koja nas vuče natrag, na pozicije poraženog klasnog neprijatelja. Te snage su malobrojne, ali one zloupotrebljavaju našu demokratiju i s vremena na vrijeme su i vrlo glasne. No, ukoliko im se budemo stalno i odlučno suprotstavljali, politički radili itd. one nam ne mogu nanijeti ozbiljniju štetu. Kao što su oni koji su za vrijeme narodnooslobodilačkog rata pomagali neprijatelja — bili izdajnici, tako se i danas oni koji ometaju razvoj samoupravljanja i ostvarenje pune nacionalne ravnopravnosti — objektivno nalaze na pozicijama klasnog neprijatelja. U interesu bezbjednosti i odbrambene sposobnosti naše zemlje mi se sa protivnicima našeg društvenog uređenja moramo obračunavati organizovano i efikasno, imajući u vidu i to da su oni, više ili manje, uvijek povezani sa spoljnim neprijateljima naše zemlje. U borbi protiv tih snaga, pored naše idejno-političke akcije, mi ćemo koristiti sva sredstva, ne ustručavajući se ni od administrativnih mjera.

Jednom riječju, mi svakome jasno stavljamo do znanja da naša socijalistička, samoupravna zajednica, i pored teškoća i problema — u svakom trenutku raspolaže sa dovoljno snaga i sredstava da se brani i odbrani.

ULOGA I ODGOVORNOST SAVEZA KOMUNISTA

Želim ovom prilikom da posebno istaknem ulogu i odgovornost Saveza komunista u izgradnji i razvoju sistema opštenarodne odbrane. Naravno, snaga naše opštenarodne odbrane je u milionskim masama proizvođača i građana. U njihovim samoupravnim organima i organizacijama, u moderno opremljenoj i snažnoj Jugoslovenskoj narodnoj armiji, u jedinicama teritorijalne odbrane i civilne zaštite, u našoj omladini, njezinoj svijesti i borbenom duhu koje smo imali prilike da vidimo i za vrijeme ovog manevra. Ali, Savez komunista je ona vodeća društvena snaga koja sve faktore odbrane idejno ujedinjuje i usmjerava.

No, Savez komunista mora da djeluje i konkretnim primjerom svojih članova, kako su to činili komunisti i skojevci u danima narodnooslobodilačkog rata. O zadacima Saveza komunista u oblasti opštenarodne odbrane posebno je raspravljano na Osamnaestoj sjednici Predsjedništva SKJ, koja je dala dugoročne smjernice u tom pogledu.

Ja sam već istakao da naša odbrambena politika nije uperena ni protiv koga i ona je u skladu sa našom spoljnom politikom, politikom mira, aktivne i miroljubive koegzistencije i nesvrstanosti. Mi smo svjesni da se samo u miru može stvarati, da je mir neophodan uslov za izgradnju socijalizma, međunarodnu saradnju i prosperitet u svijetu. I kada ulažemo napore za usavršavanje sistema odbrane i naših oružanih snaga, to činimo samo zbog obezbjeđivanja mira i uslova za nesmetan socijalistički razvitak naše zemlje. Jer, u današnjem svijetu još uvijek se vode ratovi i postoje ratna žarišta. Suočeni smo sa politikom sile, mnogobrojnim pritiscima i trkom u naoružavanju. Iako, naročito u posljednje vrijeme, ima ohrabrujućih kretanja i nekih pozitivnih rješenja, mnogi krupni međunarodni problemi i dalje su ostali neriješeni. Zato se ne mogu isključiti i mogućnosti novih oružanih sukoba. Olako vjerovati da ih ubuduće neće biti može štaviše i ohrabriti potencijalne agresore. Stoga je gotovost za odbranu najveća prepreka agresiji i politici sa pozicija sile.

**SVAKA REVOLUCIJA VRIJEDI ONOLIKO KOLIKO JE SPOSOBNA
DA SE STALNO RAZVIJA I BRANI SVOJE TEKOVINE**

Drugovi i drugarice, ovaj naš manevar je bio samo smotra naše odbrambene sposobnosti. Njega su ovih proteklih nekoliko dana mogli da prate milioni naših građana na televiziji i drugim sredstvima informisanja. Bili su prisutni i strani vojni predstavnici. Cilj naših vojnih vježbi bio je da utvrdimo koliko smo spremni, kako funkcionise naš sistem opštenarodne odbrane i da provjerimo neka naša specifična rješenja. Ja mogu da kažem da sam potpuno zadovoljan ovim što sam vidio.

Zato bih ovdje htio da odam priznanje svim starješinama i vojnicima naše Jugoslovenske narodne armije, koji su savršeno radili u borbenim linijama, pokazali svoju sposobnost i spremnost za odbranu naše zemlje. Također odajem visoko priznanje teritorijalnim jedinicama, partizanskim odredima i omladinskim jedinicama — njihovim organima, radnim kolektivima i građanima na području na kome se manevar vršio. Zaista, građani na ovom području pokazali su jedinstven duh, koji negira sve ono što se o nama pričalo vani i ponegdje

u našoj zemlji, tj. o razjedinjenosti. Ovi manevri su pokazali kako je taj duh jedinstven. A duh jedinstva koji nadahnjuje da se zajednički branimo bez obzira na to ko bi bio napadač, da zajednički branimo ovu našu zemlju za koju smo već vijekovima prolijevali toliko krvi — to je najčvršći duh. Isti takav duh treba da vlada i dalje i on mora da otkloni sve ono što ne valja, sve čime pojedine grupice pokušavaju da unesu razdor među naše narode.

Po učešću svih elemenata opštenarodne odbrane manevar je u malome pružio sliku kako bismo ratovali, kako bismo se branili u slučaju da budemo napadnuti. Bile su angažovane sve snage opštenarodne odbrane. Svaki posmatrač mogao je ovdje da vidi, prije svega, izvanredno visok moral i najveću požrtvovanost vojnika i starješina operativne armije, teritorijalnih i partizanskih jedinica i svih drugih učesnika. Takav borbeni moral je ono najvažnije čime se odlikovala i naša Narodnooslobodilačka vojska i čime je uspjela da izvojuje konačnu pobjedu, iako je protiv sebe imala brojno i tehnički nadmoćnijeg neprijatelja. I u oslobodilačkom ratu naš slobodoljubivi, miroljubivi narod, naši ljudi svih nacionalnosti pokazali su u ogromnoj većini duh jedinstva. Narod je bio glavni faktor. Bez njega mi ne bismo mogli pobijediti, jer on nam je bio hranitelj, on nas je oblačio, iako smo mi morali veliki dio toga i krvlju otimati od neprijatelja. Isti takav duh vlada u našem narodu i danas i ja sam veoma zadovoljan i mnogo sam zahvalan našim ljudima.

Mene najviše raduje čvrsto jedinstvo naših ljudi, koje je i ovom prilikom došlo do punog izražaja u svim dijelovima oružanih snaga. Kada je riječ o odbrani, nikome ne pada na pamet da se prebrojava i razgraničava. Sve nas ujedinjuje ista misao da samo kao samoupravna socijalistička zajednica ravnopravnih naroda i narodnosti možemo uspješno očuvati i odbraniti našu slobodu, nezavisnost i suverenitet — a to nam je najdraže — to nam je ono za čim smo uvijek težili. Moram ovdje sa zadovoljstvom istaknuti da takav duh zaista prožima našu Jugoslovensku narodnu armiju.

Na ovim vježbama stekli smo značajno iskustvo o tome kako se možemo braniti, kako svaki građanin, bio on naoružan ili ne, može naći svoje mjesto i biti aktivan u borbi i otporu protiv eventualnog agresora. To što smo vidjeli mi pokazali smo i spoljnom svijetu. Vjerujem da to pomaže miru na našim granicama. Naša Armija je pokazala da je vrlo dobro izvježbana u taktici i rukovanju najmodernijom ratnom tehnikom. Vidjeli smo da je sposobna da razvije snažna i brza borbeno dejstva i da u odbrani zadaje udarce prodorne snage. Starješine su ispoljile zavidnu umješnost u komandovanju svojim jedinicama i organizaciji borbenih aktivnosti i sadejstva.

Meni je posebno drago što su takvu sposobnost pokazale u punoj mjeri i naše mlade starješine, iako nemaju ratnog iskustva, ali misle i rade u duhu tradicija narodnooslobodilačke borbe i koncepcije opštenarodne odbrane. U našoj Armiji već je dobrim dijelom izvršena smjena kadrova, tako da većinu čine mlađe, poslijeratne starješine. Ovom prilikom treba odati priznanje našim ratnim kadrovima koji su uspjeli da na mlađe drugove prenesu svoja bogata ratna iskustva, koja su i na ovim vježbama došla do punog izražaja. Najznačajnije je to što i mlade starješine i vojnici u svakoj situaciji ispoljavaju visoku svijest, disciplinu, inicijativu i smjelost da preuzmu odgovornost za svoje odluke i akcije u skladu sa postavljenim zadacima.

Isto tako, starješinski kadar i vojnici teritorijalne odbrane i partizanskih jedinica pokazali su izvanrednu spremnost za razvijanje različitih borbenih dejstava u uslovima savremenog rata. Njih odlikuju iste one osobine koje su dolazile do izražaja u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika: odlično poznavanje terena, brzo dejstvovanje, neočekivano i na samosvojan način.

I naše radne i društveno-političke organizacije, organi vlasti i samoupravna tijela, društvene službe na ovom području, kao i naša djeca i pioniri pokazali su najveću aktivnost za vrijeme ovih manevra. Ja se zahvaljujem našoj najmlađoj generaciji. To je utoliko važnije što u savremenim ratovima više nema nikakve razlike između fronta i pozadine. Front se rasprostire na cijeloj teritoriji zaraćenih strana i zadire u sve pore društvenog života.

Svi naši radni ljudi na ovom području pokazali su za vrijeme manevra visoku mobilnost i svaki od njih je pružao ono što se od njega očekivalo.

Moram na kraju istaći da sam naročito impresioniran aktivnošću i entuzijazmom naše omladine, koja je među učesnicima manevra bila najbrojnije zastupljena. Omladina je i ovog puta nedvosmisleno pokazala koliko voli svoju zemlju i koliko je srasla sa samoupravnim socijalizmom i našim konceptom opštenarodne odbrane. Na licu mjesta smo se mogli uvjeriti da su elan i istrajnost mladih ljudi na borbenim zadacima bili besprekorni, kao što je to uvijek bilo i u prošlosti — u svim našim poduhvatima koji su zahtijevali samoprijegor i požrtvovanje. Nema nikakve sumnje u to da su naši mladi ljudi svjesni svoje uloge i odgovornosti u revolucionarnoj borbi radničke klase i Saveza komunista i da su dorasli svakom zadatku koji bi se pred njih postavio.

Duboko sam uvjeren da našu omladinu niko ne može skrenuti sa puta izgradnje samoupravnog socijalizma i da će ona, zajedno sa

svim stvaralačkim snagama našeg društva, uvijek dati dostojan odgovor i unutrašnjem klasnom neprijatelju i spoljnim snagama koje priželjkju slabljenje naše zajednice.

Poznato je, istina, da svaka revolucija vrijedi onoliko koliko je sposobna da se stalno razvija i brani svoje tekovine. Mi smo i na ovim manevrima dokazali svoju spremnost i sposobnost da revolucionarne tekovine naše narodnooslobodilačke borbe — samoupravni socijalizam, bratstvo i jedinstvo i nacionalnu ravnopravnost naroda i narodnosti — branimo i odbranimo od svake opasnosti.

EFIKASNOST SNAGA TERITORIJALNE ODBRANE*

Ja polazim od toga da su ovdje teritorijalne jedinice, iako su bile angažirane u manjim razmjerama, pokazale visoku svijest za potrebe odbrane. Ali uprkos tome što ovdje nije bilo angažirano sve ono što mi već imamo u teritorijalnim jedinicama, i kod svih onih koji nisu bili na tim zadacima vladao je isti duh — duh jedinstva. To jedinstvo biće, po mom mišljenju, jedan od glavnih rezultata ovog manevra, izraz volje našega naroda da, bez obzira na poteškoće koje imamo u našem razvitku, spremno brani sve ono što smo mi do sada postigli.

Dejstvo teritorijalnih jedinica nedovoljno je objašnjavano, jer su one imale zadatak da ne budu primjećene. Mi koji smo bili posmatrači kretali smo se po glavnim punktovima dejstva Armije. Kada sam bio u Slunju tamo sam tačno vidio ulogu i način dejstva teritorijalnih jedinica. Mene je razveselilo i impresioniralo ponašanje tih jedinica, kao i radničkih i omladinskih jedinica. One su se u borba-ma ponašale čisto vojnički, onako kako se treba i ponašati za vrijeme rata. Posebno sam bio impresioniran, jer sam znao da masovno učestvuju, ali ih nisam nigdje primjećivao. Teritorijalci nisu otkrivali položaje već su bili disciplinirani vojnici. Zato ja mislim da je veoma mnogo postignuto u ovom periodu otkada smo počeli da ostvarujemo naš sistem opštenarodne odbrane.

Kada se bude pravila analiza čitavog manevra, vjerovatno će se utvrditi da je bilo i izvjesnih sitnih stvari koje ubuduće treba izbjeći. Tako će i analize iskustava teritorijalnih jedinica sigurno ukazati na neke nedostatke koje ne možemo pripisati njihovim greškama, jer ne zavise od jedinica nego i od materijalnih mogućnosti.

* Iz govora na Tjentištu (Borba 6. septembra 1971. Bgd.).

Eto, na primjer, ja sam posmatrao desant. Tu se na jednom uskom prostoru, u skoro istom momentu spustilo 240 padobranaca. Tada sam primjetio jednu stvar koja se mora imati u vidu kada se bude radilo na daljem osposobljavanju teritorijalnih jedinica. Naime, prošlo je dosta vremena dok su stigle teritorijalne jedinice i upustile se u borbu sa padobrancima, koji su se uspjeli konsolidirati na tom mjestu. Nisu tu krivi organizatori jer se pješke ne može stići na vrijeme. Zato teritorijalne jedinice moraju ipak imati neku mehanizaciju, motorizaciju i izvjesna oružja kako bi mogle momentalno stići i neprijatelju već u vazduhu zadati velike gubitke. To se mora imati u vidu. A to nije greška onih koji su aranžirali manevre, ili štabova, nego su u pitanju materijalna sredstva koja treba obezbijediti.

Odnos i saradnja narodne armije sa narodom i teritorijalnim jedinicama pokazali su da su svi bili zaista jedno. Vladao je jedinstveni duh: učiniti sve da protivnik ne može da pobjedi. Potvrdila se ispravnost naše koncepcije da i mnogo nadmoćniji neprijatelj, koji bi htio »blickrigom« da prođe kroz našu zemlju, ne može uspjeti. To je jako dobra koncepcija. Jer, ako se iza neprijatelja odmah zatvaraju vrata, otkuda će on dobiti podršku, snabdjevanje itd.? Dobro, može avionima, ali to je sve malo i on ne može duboko prodirati bez strahovitih gubitaka. On će trpjeti gubitke ne samo od protutenkovskih oružja kojima Armija raspolaže, nego i od oružja koja će imati naša teritorijalna odbrana.

S druge strane, pokazalo se da tenkovi i tenkovska oružja igraju u odbrani veću ulogu nego u napadu. Njihova uloga u odbrani je ogromna. Zato, kada se bude davala ocjena, mislim da treba voditi računa o tome da odbrana nikada ne treba da uvodi tenkove da se frontalno sukobljavaju sa neprijateljskim tenkovima već pustiti neka ih po mogućnosti uništavaju druga sredstva i druge jedinice, uključujući i teritorijalne. Tako se čuva udarna snaga do onog momenta kada bude nadmoćna da može izvesti kontraudar. Dakle, tu se mogu izvući mnoga iskustva i za Armiju i za teritorijalnu odbranu i civilnu zaštitu. Iz ovog manevra može se mnogo naučiti.

NE ZABORAVIMO NA KONTINUITET NAŠE REVOLUCIJE*

Obraćam se svim borcima oslobodilačkog rata i vama koji se ovdje danas nalazite sa željom da ne zaboravimo na kontinuitet naše revolucije, na to da ona traje i dalje. Prošlo je mnogo vremena od

* Iz razgovora sa predstavnicima 10 opština Banije, Korduna, Like, Bele Krajine i zapadne Bosne (Narodna armija 15. X. 71. Bgd.).

naše oslobodilačke borbe, doživjeli smo mnoge bure i oluje u nastojanju da izgradimo nove društvene odnose. Ali, mi tekovine naše revolucije moramo dovesti do pune pobjede. Sada se radi na daljem usavršavanju našeg sistema, na daljem jačanju naše socijalističke zajednice, usavršavanjem međunacionalnih odnosa, punim usavršavanjem nacionalnog pitanja, tako da to odgovara jedinstvu i potpunoj koheziji cele naše socijalističke zajednice, Jugoslavije. To će jačati jedinstvo i koheziju svih naših naroda.

U tekovinama naše revolucije određeni su i naši dugoročni i trajni ciljevi. Prema tome, možemo li mi borci oslobodilačkog rata da napustimo principe za koje smo se borili? Ne možemo! Za njih su date tako dragocene žrtve. I ne smemo dozvoliti da ih iskrivljavaju ili negiraju protivnici našeg socijalističkog razvitka. Među njima, na žalost, ima čak i nekih od onih koji su tada bili u našim redovima, dok sada sve više odlaze na drugu stranu barikade.

Šta spada u te ciljeve, šta spada u tekovine naše revolucije? Prva i najveća tekovina jeste da smo mi u borbi ujedinili naše, nekada razjedinjene narode i da smo iz borbe izašli ujedinjeni. Tekovina naše revolucije jeste i pravilno rješavanje nacionalnog pitanja, odnosa među našim narodima. Federacija je bila prvi akt likvidacije hegemonije jedne nacije nad drugom. Tekovina naše revolucije je i to što smo postavili čvrste temelje socijalističkog razvitka. Zatim, da radnička klasa i radni ljudi sve više dolaze do izražaja kao glavni faktor našeg društva.

Moram da kažem sa ovog mjesta, da ima ne malo ljudi — i to ne samo nepomirljivih klasnih protivnika, već i nekih koji su u toku rata bili na našoj strani — koji pokušavaju da izvitopere sve ono što smo mi postigli. Oni pokušavaju da razjedine naše narode, da ponovo raspire mržnju među našim nacionalnostima i narodnostima. Ali, zato ste ovde vi, borci oslobodilačkog rata, da sprečite i u našim redovima i uopšte da se to događa.

Da, ima mnogo čega što kod nas još ne valja i što treba da ispravimo. Suviše bi zauzelo mjesta da ja o svemu tome ovdje govorim. Danas se mi ovdje nalazimo da bismo se sa dubokim pijetetom setili onih koje smo ostavili za sobom kada smo se probijali iz neprijateljskog obruča.

Znam da će mi neki prigovoriti što ja danas ovdje ističem da klasna borba kod nas još uvijek traje, da se čak ponekad i pojačava. Ali, zato traje i kontinuitet revolucije, zato traje proleterska diktatura u onom obliku kakav zahtjeva naš socijalistički sistem. Jer,

klasni neprijatelj postoji i on uporno nastoji da spreči razvitak našeg društva.

Dozvolite da vam kažem još jednu stvar. Ja mislim da takvima razni nacionalistički ispadi nisu glavni cilj. Cilj je klasni, neprijateljski. Radi se tu o klasnom, a ne o nacionalnom pitanju. To je samo baza za one koji mrze socijalistički sistem. I onda treba da se borimo kao prema takvima. I to svim sredstvima koja su potrebna za uništenje protivnika. Na žalost, njima nesvjesno pomažu i mnogi koji misle da je sada sve završeno, da treba pustiti da ide onako kako ko želi. Mi ne bismo bili revolucionari kada bismo mislili da je sve svršeno, da možemo pustiti da svako radi šta hoće, da možemo dopustiti da se ponovo počinje raspirivati mržnja među narodima, što je nekada Jugoslaviju dovelo do katastrofe.

Kada smo mi komunisti prije rata vodili borbu, to je bila revolucionarna borba protiv kapitalističkog pljačkaškog sistema. Danas moramo dalje voditi upornu borbu da bismo obezbijedili pravilni razvitak našeg socijalističkog društva i onemogućili klasnog neprijatelja da nas ometa u našem velikom djelu. A ja tražim da, mi komunisti, i danas budemo isto tako jedinstveni, isto tako uporni, budni i beskompromisni, kao što smo bili uoči rata, u toku oslobodilačkog rata, pa i prvih godina posle rata. Zbog toga smo i mogli da tako srećno prođemo kroz sve scile i haribde, da savladamo mnogobrojne teškoće.

Naravno, još ima mnogo posla da bismo do kraja završili našu građevinu slobodnu samoupravnu socijalističku Jugoslaviju, zajednicu ravnopravnih naroda i narodnosti. Na tom velikom poslu, mi ne možemo dozvoliti da nas neko omete, da muti odnose među narodima i republikama. Protiv svih takvih, ma ko to bio, mi moramo biti beskompromisni i budni.

Jedan od najvećih zadataka koji i sada stoji pred nama, posle prihvatanja ustavnih amandmana, jeste ostvarivanje uloge radničke klase u našem društvu, usavršavanje samoupravljanja koje predstavlja osnovu našeg socijalističkog sistema.

Bez brzog dovršavanja samoupravljanja i obezbeđivanja radnim kolektivima svih uslova bez kojih se samoupravljanje ne može uspješno razvijati, ne možemo očekivati ni brzu stabilizaciju naše privrede. Zbog toga su i doneseni ustavni amandmani, čije ostvarivanje ne trpi sporost i odlaganje.

TITO TVORAC NAŠE STRATEGIJE U RATU I MIRU

Pala mi je u dio prijatna dužnost da danas kad završavamo naše manevre, organizovane u okviru proslave 30-godišnjice revolucije, a s ciljem provjere naše borbene spremnosti, pozdravim sve ovdje vas prisutne drage goste i učesnike manevra, da u vaše i svoje ime pozdravim prvog čovjeka revolucije, prvog građanina naše zemlje Vrhovnog komandanta oružanih snaga druga maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita.

Prije 30 godina, u najtežim danima istorije naših naroda, Jugoslavija se, pod rukovodstvom KPJ, njenog generalnog sekretara i Vrhovnog komandanta druga Tita, digla na ustanak. Naši borci su herojstvom, spremnošću i upornošću ne jednom zadivili cio svijet. Revolucijom i narodnooslobodilačkim ratom oni su našim narodima i narodnostima ne samo obezbijedili opstanak, donijeli slobodu već su im omogućili novi, revolucionarni, socijalistički razvoj. I za sve ovo što danas imamo, što smo stvorili i stvaramo treba zahvaliti uspješnom vođenju i okončanju narodnooslobodilačkog rata i revolucije.

Naši narodi i narodnosti su u toj teškoj i krvavoj borbi za slobodu podnijeli mnogo žrtava, ali su dali velik doprinos opštem otporu protiv najmračnijih snaga — fašizma i time otklonili opasnost koja im je prijetila od porobljavanja i fizičkog uništenja.

U svim tim najsudbonosnijim trenucima zračila je Titova ličnost, ona je dala pečat cijeloj revoluciji.

Titova misao i praksa, njegova neiscrpna energija, organizatorska komandantska sposobnost i lična hrabrost pružili su najveće pouzdanje da će naš rat i revolucija ići sigurnim putem ka pobjedi. Ova svojstva Vrhovnog komandanta bila su preduslov za rješenje mnogobrojnih problema koji su iskrsavali u ratu. Vjera u pobjedu koju je prenio na borce i komandni sastav bila je pokretač hrabrosti i inspirator za samopregor. Tito, najveća istorijska ličnost naroda Jugoslavije, postao je simbol slobode i pobjede.

Tito je svim svojim bićem revolucionara i vojskovođe vjerovao u neiscrpnu snagu naroda i njegove vojske, s najdubljim povjerenjem se odnosio prema ljudima, poštovao njihove misli i prijedloge. Njegova briga za ranjenike i borce uopšte otkriva najhumaniju stranu jedne ličnosti velike duhom i energijom, koja nas uči kako se treba odnositi prema ljudima. Ta svojstva su mu pribavila neograniče-

Zdravica povodom završetka manevara Sloboda 71. u kasarni »Ivica Gojak« u Karlovcu.

nu ljubav, poštovanje i odanost svih boraca, svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Tito je uživao poštovanje saveznika i bio respektovan od neprijatelja.

Kao strateg Tito je pokazao originalnost koja je njegovo djelo učinila trajnim, što ga uzdiže među najznačajnije vojskovođe drugog svjetskog rata. Slobodan od šablona, bez pedubjeđenja nalazio je za svaki problem, za svaku krizu odgovarajuće rješenje, otkrivao je najpodesnije metode i oblike za organizovanje i usmjeravanje oslobodilačke i revolucionarne borbe. On je u našim uslovima obogatio doktrinu partizanskog rata i ratnu vještinu uopšte, što je i bilo i ostalo predmet trajnog proučavanja kod nas i u inostranstvu. Jugoslovensko iskustvo bilo je podstrek narodima koji su izabrali sličan put za svoje oslobođenje i emancipaciju.

Vi ste nas, družo Tito, vodili iz ofanzive u ofanzivu, iz pobjede u pobjedu, oslobađali smo sela i gradove, stvarali slobodne teritorije, nanosili gubitke neprijatelju, iscrpljivali njegove moralne i fizičke snage, čime ste prisiljavali neprijatelja da organizuje i poduzima kontraofanzive kako bi uništio naše snage i Vas lično. Zahvaljujući Vašoj komandantskoj spretnosti, umješnosti komandanata i hrabrosti boraca to mu nikad nije pošlo za rukom.

Vi ste nam, družo Tito, tada govorili da uspjeh u ratu i revoluciji zavisi od ostvarenja našeg punog jedinstva, od morala, od snage čovjeka. I danas, družo Tito, Vi nas upozoravate da možemo uspješno braniti naš nezavisni opstanak, naš samoupravni sistem, da možemo spriječiti agresiju ako obezbijedimo puno bratstvo i jedinstvo svih naših naroda i narodnosti, ako obezbijedimo potpun ravnopravan položaj svih građana u svim krajevima i republikama, u svim armijskim jedinicama, bez obzira ko kojoj nacionalnosti pripada, ako obezbijedimo radnom čovjeku da stvarno raspolaže rezultatima svog rada.

Vi ste nas, družo Tito, i u posleratnoj izgradnji vodili iz bitke u bitku, iz pobjede u pobjedu, pod Vašim rukovodstvom krčili smo nove puteve u našoj socijalističkoj samoupravnoj izgradnji boljeg života. U izgradnji oružanih snaga Vi ste nam davali nove ideje i stavove o osavremenjavanju koncepcije opštenarodne odbrane u novim uslovima.

Raduje nas, družo Maršale, ako su ovi manevri pokazali da smo u realizaciji Vaših misli i ideja uspjeli. Visoko cijenimo Vašu ocjenu i riječi koje ste danas kazali na zboru. Mi ćemo Vaše riječi pretvoriti u djela.

Ovi manevri odvijali su se na teritoriji triju naših republika, ali je za njih živjela i radila cijela zemlja. To je bio krupan vojno-politički događaj.

Na cijeloj manevarskoj prostoriji svaki čovjek se zalagao do maksimuma, tako da je ostvareno efikasno jedinstvo vojske i naroda. Borbenim dejstvima, u angažovanju u odbrani od agresora — u ovom slučaju od »plavih« — obuhvaćene su sve komponente opštenarodne odbrane. Jednom riječju, u ovom manevru učestvovao je cio narod.

Po našoj ocjeni na ovom manevru je pokazana visoka obučenost i osposobljenost boraca, starješina i komandi. Oni su uspješno rukovodili raznovrsnom najsavremenijom ratnom tehnikom: avionima, helikopterima, tenkovima, oklopnim transporterima, artiljerijskim i raketnim oruđima, radarima, sredstvima veze, inženjerijskim mašinama, pontonskim sredstvima itd.

Druže Maršale, želim još jednom da istaknem važnu karakteristiku manevra — ostvarenu vezu naroda i armije. Oni su i ovdje na cijeloj manevarskoj prostoriji činili jednu jedinstvenu cjelinu.

U danima prije manevra kroz niz kulturno-zabavnih manifestacija zahvaćena je čitava ova teritorija. Isto tako osjećala se aktivnost u pomoći armije narodu u izgradnji nekih objekata, a narod je organizovao prihvati, smještaj i ishranu armije. U danima borbenih dejstava — odbrane zajedno su se borili, zajedno branili svaki dio ove teritorije. Sa prekidom manevra ova veza se ne bi smjela prekinuti. Ne samo da moramo opraviti porušene i oštećene puteve i njive već, kroz naredne vježbe, treba da produbimo ovu vezu i dalje je razvijamo.

Jednom riječju, u manevru je potvrđena borbena spremnost našeg društva, spremnost radnih ljudi i građana da brane zemlju.

Povećana aktivnost Saveza komunista posljednjih godina — od Predsedništva SK, preko centralnih komiteta republika, opštinskih i vojnih komiteta — zatim zalaganje i aktivnost upravnih institucija, organa federacije, republika, opština i vojnih komandi i svih drugih društvenih organizacija, na ovom manevru se to vidjelo, dali su ogromne rezultate.

Druže Maršale, Vi ste vidjeli ovaj naš manevar. Ovakve vježbe, slične po sadržini, ali manje po obimu, izvodimo u raznim krajevima naše zemlje. Njima mi provjeravamo postavke naše koncepcije, provjeravamo cio sistem odbrane i pripremamo se da branimo, ako treba, naše socijalističko društvo. Mi našim pripremama nikog ne ugrožavamo, naprotiv — svima poručujemo da želimo mir, ali tražimo da svi poštuju našu nezavisnost isto onoliko koliko mi poštujemo njihovu.

Ovaj manevar i sve druge naše vježbe pokazuju našu spremnost i odlučnost da uporno branimo svaku stopu naše zemlje, da je branimo isto onako hrabro i odlučno kako su je branili borci narodnooslobodilačkog rata.

Veliko zalaganje na ovom manevru, zalaganje žena, djece, boraca, organa vlasti, starješina Armije i svih drugih učesnika, najbolji su dokaz naše spremnosti i naše odlučnosti.

Dragi druže Tito, zahvaljujem Vam u ime svih prisutnih, u ime svih vojnika, podoficira i oficira, generala i admirala širom naše zemlje koji su s pažnjom pratili ove naše manevre, što ste prisustvovali našim manevrima.

Dižem ovu čašu u Vaše zdravlje i za Vaš dug život.

Josip BROZ TITO

PRIMJERNO IZVRŠENI ZADACI

Zahvaljujem saveznom sekretaru za narodnu odbranu, generalu Ljubičiću na njegovoj zdravici. Htio bih da i ja ovdje kažem nekoliko riječi.

Prije svega, želim da još jednom istaknem da sam ovim manevrom jako zadovoljan. To je naš prvi manevar na kome je došlo do saradnje, do koordinacije borbenih dejstava regularne armije i teritorijalnih jedinica. Ovaj manevar ima ogroman značaj baš zbog toga kako se on odvijao, kako ga je narod prihvatio i u njemu u celini učestvovao. Ukoliko bismo mi sutra organizovali takve ili slične manevre u bilo kom kraju naše zemlje, ja sam siguran da bi se pokazalo to isto što i ovdje, tj. jedinstvo naših naroda. A ono najvažnije na čemu se zasniva naše jedinstvo — jeste spremnost naših naroda da brane tekovine koje su izvojevali u oslobodilačkom ratu. To je ono što je bitno. Sve drugo, razne sitne devijacije i slično — je sporedno i to ćemo mi lako da riješimo.

Htio bih ovdje da izrazim zahvalnost organizatorima manevra, u prvom redu saveznom sekretaru za narodnu odbranu, načelniku Generalštaba i njihovim saradnicima, koji su zaista primjerno pripremili sve što je bilo potrebno da bi manevar potpuno uspio.

Ja sam posjetio neke jedinice JNA i gledao njihova dejstva, kao i dejstva teritorijalnih jedinica. Iako manevar nije bio osobito velikih razmjera, pokazala se velika uigranost i uvježbanost svih učesnika. Osim toga, mi smo imali priliku da vidimo kako bi se naš narod ponio prema eventualnom neprijatelju. Komandant »plavih« je imao tu nesreću da sa svojim jedinicama nije uživao baš veliku popular-

nost na teritoriji kuda je prolazio. Narod je htio i time pokazati šta bi čekalo pravoga agresora i na šta bi tek on naišao kada bi slučajno došao tu. Komandant »plavih« i njegove jedinice pokazali su zaista veliku sposobnost za taj dio manevra koji su oni vršili, imajući ulogu »agresora«. Pokazalo se, naime, da su podjednake sposobnosti i ovih koji su se branili i onih koji su napadali. Ja zato izražavam zahvalnost komandantima i »plavih« i »crvenih«, čitavom komandnom kad-

Razumije se, ovaj manevar će biti dugo vremena predmet razru i svim borcima, jer su zaista svi primjerno izvršavali svoje zadatke. matranja, i ostaće u srcima, i sjećanju svih nas. I svakako će se razmišljati šta bi još trebalo učiniti za usavršavanje naše opštenarodne odbrane.

U nastavku svoje zdravice, predsednik Tito je i ovom prilikom izneo svoje utiske i zapažanja o desantu, protivdesantnoj odbrani, dejstvima tenkovskih jedinica i sposobnostima naših vojnika da brzo ovladaju visokom tehnikom.

Primjetio sam — rekao je zatim predsednik Tito — da je i naša avijacija savršeno dejstvovala. Veselilo me kad sam gledao avione koje mi proizvodimo i kada sam vidio kako bi oni mogli da budu veoma dobra i korisna podrška trupama i u pravom ratu. Oni su zbilja odlični, jer imaju velike manevarske sposobnosti, kao što su, na primjer, mogućnost niskog leta, itd.

Ja sam, dakle, jako zadovoljan dejstvima svih rodova naše armije. Naša pješadija se takođe pokazala na visini, i pored toga što se radilo o prilično teškom terenu sa brdima i vrtačama, što je zahtijevalo velike napore da bi se sve to savladalo. Ona je to odlično izvršila. Drugovi iz opština sa kojima sam juče razgovarao, iznijeli su mnogo primjera o pozadinskim omladinskim četama, radničkim i teritorijalnim jedinicama koje su se kretale po noći, kroz neprohodna mjesta, itd. Rekli su mi da su te jedinice vodili pojedinci sa tih terena, i da su zapravo oni zaslužni što su te jedinice uspijevale da stignu na položaje koje je trebalo zaposjesti i na njima se utvrditi.

Jednom riječju, po mom mišljenju, svi možemo biti zadovoljni ovim manevrom.

Želim ovdje da pomenem još jednu stvar. Ovaj manevar su posmatrali svi naši najodgovorniji rukovodioci, iz čitave zemlje. I nisu tu došli iz neke znatiželje, već da vide kakvom mi stvarno udarnom i odbrambenom snagom raspolazemo. Sada će oni — mislim prije svega na drugove iz Saveznog izvršnog vijeća i republičkih izvršnih vijeća — voditi o svemu tome još više računa, naročito kada se bude radilo o sredstvima za potrebe naše armije.

Bilo je jako dobro i to što su svi naši rukovodeći ljudi bili u istim uniformama kao i obični borci, tu nije bilo nikakvih razlika. Toga, mislim, još nigdje nije bilo u svijetu. A i to odražava cjelinu i jedinstvo naše odbrambene sposobnosti, jedinstvenu spremnost svih, od običnih boraca do najviših rukovodilaca.

Eto, to je ono nad čime će se, po mome mišljenju, morati zamisliti i eventualni protivnik jer bi i on morao da analizira sve te stvari koje su se pokazale na manevru.

Dižem ovu čašu za dalji napredak naših odbrambenih snaga, za zdravlje svih naših boraca i starješina, za jedinstvo naših naroda, svih naših republika. Neka to jedinstvo bude takvo kao što se pokazalo na ovom manevru.

REKLI SU O MANEVRU

general armije

Nikola LJUBIČIĆ:

Manevar je bio velika smotra spremnosti i riješenosti naših oružanih snaga i naroda da jedinstveno i nepokolebljivo brane od agresora svoju nezavisnost, svoju samoupravnu socijalističku zajednicu.

Iako tek treba da se izvrši analiza manevra i donesu konačni sudovi o postignutim rezultatima, već sada je sigurno da smo manevrom ostvarili postignute ciljeve. Manevar je jasno i nedvosmisleno potvrdio u praksi ispravnost osnovnih postavki naše odbrambene koncepcije.

Borbe i sve aktivnosti koje su upravo završene pokazale su da se angažovanjem svih potencijalnih snaga — efikasnim mobilisanjem čitavog naroda, vještim kombinovanjem dejstava operativne armije, teritorijalnih jedinica i svih drugih oblika otpora, možemo uspješno suprotstaviti savremeno opremljenom agresoru. Mada je »agresor« u početku dejstva raspolagao mnogobrojnim snagama nego mi, ta prednost je bila neutralisana postepenim angažovanjem svih snaga otpora, suprotstavljanjem opštenarodnog fronta napadačevoj sili.

U završnim »borbama« manevra naše snage, po realnim procjenama, skoro za jednu trećinu su bile brojnije od »agresorovih«. To bi bilo još snažnije izraženo da je mobilisano sve stanovništvo, što iz objektivnih razloga u mirnodopskim uslovima nije moguće učiniti.

Posebno treba naglasiti da su komande i štabovi u vođenju složenih kombinovanih dejstava i sadejstva između operativne armije, jedinica teritorijalne odbrane i drugih odbrambenih struktura bili na visini svojih zadataka. Pripadnici oružanih snaga i nosioci drugih vidova otpora uspješno su primjenjivali oblike borbe koje zahtijeva naša odbrambena koncepcija. Oni su demonstrirali visok stepen sposobnosti u rukovanju modernom ratnom tehnikom. Složene borbeno operacije — kao što su: borba za savlađivanje vodenih prepreka, vazdušni desanti i protivudari — vođene su po standardima najobučenijih armija u svijetu.

Zato smo dužni da odamo puno priznanje svim učesnicima manevra za trud i za rezultate koje su postigli. Posebno priznanje zaslužuju pripadnici snaga koje su igrale ulogu napadača, jer su osim vještine u izvođenju prvog manevra u rukovanju najsavremenijom tehnikom ispoljili i visok stepen razumijevanja za nezahvalnu ulogu koja im je u ovom manevru bila namijenjena.

Rad tih jedinica nam je svima pružio mogućnost da sa maksimalnom realnošću u mirnodopskim uslovima ocijenimo položaj eventualnog agresora, sukobljenog sa opštenarodnim otporom i efikasnost svih mjera koje namjeravamo da preduzmemo protiv njega.

Isto tako su uspješno i spretno radile komande i štabovi i jedinice snaga koje su bile u ulozi branilaca.

Dugujemo zahvalnost čitavom narodu Bele krajine, Korduna, Like, Banije i zapadne Bosne, i rukovodstvima socijalističkih republika i regiona zahvaćenih ovom ratnom predstavom, jer su učinili sve da nam olakšaju izvršenje ovog velikog zadatka i da manevar postane opštenarodna vojna politička manifestacija, kojom proslavljamo 30-godišnjicu ustanka i stvaranja Jugoslovenske narodne armije.

I ovom prilikom želimo da odamo priznanje generaciji koja je svojim heroizmom stvorila ovo što danas imamo i da se sa pijetetom sjetimo onih koji su uzidali svoje kosti u temelje naše socijalističke zajednice.

Manevar je pokazao da je naša koncepcija opštenarodnog rata i u praksi postala svojina ne samo pripadnika oružanih snaga već i svih građana naše zemlje. Oduševljenje kojim je narod ovog kraja učestvovao u proteklim manevrima više je nego opravdalo naša očekivanja. Broj branilaca koji je demonstrirao našu koncepciju znatno je bio veći od onog koji smo planirali. Republike i opštinske skupštine učinile su za kratko vrijeme kvalitetan skok u organizovanju i

pripremanju naroda za odbranu zemlje. Svakako da su vojne komande i ovdje dale svoj puni doprinos.

Želimo reći i to da se na cijeloj manevarskoj prostoriji manifestovalo snažno jedinstvo naroda i Armije. Do početka manevra ono je došlo do izražaja u zajedničkim pripremama i mobilisanju svih snaga, a u toku manevra u zajedničkoj odbrani. I ovom prilikom Armija je potvrdila svoju vanrednu borbenu vrednost, visok moral i svoju neraskidivu povezanost sa narodom kroz zajednički život i kroz borbu.

Ocjenjujem da je manevar u cjelini uspio i da je bio borbena smotra naših sadašnjih odbrambenih mogućnosti. Nama u Armiji manevar je pomogao da uočimo i nedostatke u radu komandi da bismo u narednom periodu postigli još veće rezultate.

Našim borbenim snagama želimo da obezbijedimo našem narodu miran socijalistički razvitak. Zato su i ovaj naš manevar i sve druge vojne vježbe koje izvodimo — manevri i vježbe mira.

francuski ministar odbrane

Mišel DEBRE:

Opštenarodna odbrana jedan je od oblika odvracanja agresora i svakako jedan od najbolje prilagođenih sadašnjoj situaciji i preokupacijama Jugoslavije.

Cilj odbrambene politike je u tome da se agresoru pokaže da bi znatno rizikovao ako bi sproveo u delo svoju pretnju i da se eventualnom agresoru stavi do znanja da će se protiv njega mobilisati i boriti sav narod.

Takva koncepcija zaslužuje najviše poštovanje.

general-pukovnik avijacije

Viktor BUBANJ:

Punu ocjenu manevra »Sloboda 71« po svim njegovim aspektima biće moguće dati tek poslije mnogobrojnih i vrlo egzaktnih analiza koje su u toku. Generalštab će vjerovatno jednu kompletnu ocjenu dati u prvoj polovini 1972. godine.

To, dakako, ne znači da nije moguće mnoge ocjene dati i odmah. Mnoge, vrlo meritorne, ocjene su, uostalom, već i date. Neke od njih,

kao na primjer, globalne vojnopolitičke ocjene o manevru »Sloboda«, koje je dao drug Tito su za naš dalji rad na analizi i najdragocjenije.

Ukratko, možemo sa sigurnošću reći da manevar »Sloboda« predstavlja veoma značajan događaj u pripremanju naše odbrane, da je dao jedno obilje materijala za izučavanje, a oružanim snagama — mnogim komandama, hiljadama starješina i blizu 60.000 vojnika — pružio dragocjeno iskustvo.

Sada je najvažnije što bolje, što preciznije izučiti i ocijeniti vrednost svega što je urađeno tokom manevra (i ne samo manevra već i drugih mnogobrojnih vježbi koje su u 1971. godini organizovale komande armija i glavni štabovi, a koje su također dale mnoga dragocjena iskustva), stvarajući kroz to još precizniju predstavu o našoj odbrani, oružanim snagama — njihovoj organizaciji, obuci, naoružanju, kadrovima itd., — određujući sigurnije i gdje treba da usmerimo naše napore na usavršavanju oružanih snaga, u naučnoistraživačkom radu ili u popularizaciji svih aktivnosti po opštenarodnoj odbrani među našim radnim ljudima.

Mislim da manevar »Sloboda« od opće ideje do svakog taktičkog detalja daje i vrlo široke mogućnosti za razvijanje jedne plodne diskusije po mnogim operativno-taktičkim pitanjima oružanog otpora agresoru. Taj manevar i druge taktičke vježbe izvedene u 1971. godini su vjerovatno i najbolji izvor za tematiku naših časopisa u sljedećem periodu.

IZVRŠNI KOMITET CK SK HRVATSKE:

Koncepcija općenarodne odbrane je u manevrima »Sloboda 71« u potpunosti afirmirana. Manevri su imali izvanredan politički značaj, ne samo za područje na kojemu su izvođeni već i za cijelu SRH. Završni miting u Karlovcu, na kojem je govorio predsjednik Tito pred oko 150.000 ljudi iz cijele Hrvatske i zapadnog dijela Bosne i Hercegovine, najznačajnija je potvrda uspjeha izvođenih vježbi.

predsjednik Sabora SR Hrvatske

Jakov BLAŽEVIĆ:

Ovi manevri pretvorili su se u svenarodnu manifestaciju za Tita, za samoupravljačku socijalističku Jugoslaviju, za socijalističku federativnu Jugoslaviju, za koju će se boriti sve socijalističke republike, svi narodi i narodnosti ove naše zemlje.

Zato i narodi SR Hrvatske pozdravljaju svoje drage goste, najodgovornije rukovodioce bratskih socijalističkih republika i pokrajina koji su se ovdje našli kao nikad dosad i koji su se, vjerujem, uvjerali kako naši ljudi dišu i kako su spremni dati sve od sebe za ovu našu socijalističku jugoslovensku federaciju.

Uzbudljivi su događaji ovih dana, kada su djeca od četiri i pet godina i drevni starci, omladina i žene, sa svojom teritorijalnom armijom, partizanima, civilnom odbranom i vlasti, kao jedan stali u odbranu svoje slobode, svoje vlasti, svog samoupravnog socijalizma, svoje suverenosti i državnosti, bratstva i jedinstva naše socijalističke federacije.

U ovoj ratnoj »igri« učeštvovale su naše tri socijalističke bratske republike: SR Hrvatska, SR Slovenija i SR BiH; težište tog rata — »agresije« bilo je kod nas ovdje, u SR Hrvatskoj.

Mogu mirne duše reći da je baš ovo ratno područje klasični ratnooslobodilački poligon naše velike narodne revolucije, koja je srušila staru vlast i stvorila novu socijalističku historiju naših naroda.

Logika čitavog oslobodilačkog rata i velike narodne revolucije bila je u sjedinjavanju ovih snaga, u razbijanju i uništavanju svega onog što se tome ispriječilo.

To je ujedno i logika klasnog i nacionalnog oslobođenja, koje nam je otvorilo široke puteve samoupravnog socijalizma i naše federacije.

Na čitavom ovom prostoru »ratne igre« strepila su sva srca naših ljudi — Slovenaca, Hrvata, Srba, Muslimana — i svaki je bio spreman da dà sve svoje — i sebe za svoju odbranu, a to znači da je socijalizam ono društvo koje u svojim širokim okvirima daje prostore svima da žive, da se razvijaju, da se potvrđuju, da svoju volju i biće nesmetano ostvaruju.

predsjednik CK SK BiH

Branko MIKULIĆ:

Prvi put sam posmatrao manevar. Impresioniran sam cijelom organizacijom. Sve vrijeme sam bio ispunjen osjećanjem zadovoljstva i sreće što imamo takve oružane snage, operativnu armiju i teritorijalnu vojsku. Posebno sam impresioniran sposobnošću komandnog kadra naše Armije.

Manevar je pokazao da smo ujedinili u čvrst front narod i njegovu vojsku, da smo sposobni da branimo i odbranimo teritorijalni integritet, nezavisnost i slobodu naše lijepe otadžbine. Na sprovođe-

nju koncepcije opštenarodne odbrane već smo mnogo uradili, ali treba ići dalje.

O tome je u vrijeme manevra više puta govorio drug Tito. Radni ljudi u Bosni i Hercegovini su posljednjih godina uložili velike napore radi sprovođenja koncepcije opštenarodne odbrane. Ostvareni su impozantni rezultati. Polazeći od toga da je koncepcija opštenarodne odbrane sastavni dio koncepcije razvoja samoupravnog socijalizma u Jugoslaviji, mi ćemo ići dalje.

U ovom manevru je teritorijalna odbrana izvršila sve zadatke. Žao mi je što oni nisu bili još teži. Ne sumnjam u to da bi i tada bili izvršeni.

predsjednik Izvršnog veća Slovenije

Stane KAVČIČ:

Sva dejstva jedinica koja sam pratio veoma su me oduševila. Uvežbanost ljudi, njihova uigranost su izvanredni, ali sam zapazio dve posebne stvari: prvo — veoma dobro korišćenje najsavremenijih borbenih tehničkih sredstava i njihovo prilagođavanje u vođenju rata na partizanski način i, drugo — besprekorno funkcionisanje tehničkih borbenih sredstava u neobično teškim uslovima, bilo da je reč o savlađivanju reke, dejstvovanju izvan puteva, ili pak u vođenju taktičkih dejstava na izrazito kraškom zemljištu.

Moram posebno da istaknem to da osećam da su ljudi spremni za obavljanje zadataka, da su bezgranično predani u njihovom izvršavanju i da u rad unose sve svoje znanje i svu svoju snagu i sposobnost. Takvu predanost sam zapazio kod svih učesnika, počev od komandanata do vojnika.

DVE DOKTRINE NA MANEVRU »SLOBODA 71«

Na prostoriji Bele krajine, Korduna, Banije, Like i zapadne Bosne od 2. do 9. oktobra 1971. održani su manevri oružanih snaga SFRJ.* U njima su pored jedinica JNA, teritorijalne odbrane i civilne zaštite učestvovala i druge snage opštenarodne odbrane iz područja na kojima su se izvodila dejstva. Manevar »Sloboda 71« održan je povodom 30-godišnjice ustanka i stvaranja JNA.

Cilj manevra. Na manevru je trebalo proveriti spremnost naše zemlje, njenih oružanih snaga i ostalih struktura društva za odbranu i vođenje oružane borbe protiv agresora; pokazati dokle smo stigli u realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane i u praksi proveriti naše autentične teorijske postavke o vođenju rata i oružane borbe koje su proizvod našeg revolucionarnog iskustva i prakse u mirnodopskoj izgradnji našeg odbrambenog mehanizma, kao i naučnih saznanja i analiza savremenih operacija. Na manevru je celokupan sistem opštenarodne odbrane stavljen na probu u najtežim mogućim uslovima u jednom delu naše zemlje. Naime, »plavi« je koncipiran kao veoma jaka i pokretljiva operativna grupacija, nadmoćna u savremenim borbenim i tehničkim sredstvima, naročito u oklopnim snagama i avijaciji. Dobro uvežban i pripremljen, dejstvovao je po principima kojima se rukovode savremeno opremljene armije u vođenju ofanzivnih operacija.

»Manevar će pokazati« — rekao je general armije Nikola Ljubčić — »i jedinstvenu spremnost našeg društva, svih radnih ljudi i građana da brane i odbrane svaki delić naše zemlje. On će, u isto vreme, potvrditi činjenicu da onda kada se primenjuje koncepcija opštenarodne odbrane nema teritorija koje su nepodesne za otpor, da bi se svuda na jugoslovenskom ratištu agresoru nanosili udarci i gubici, da bi on svuda i u svako vreme nailazio na front, na raznovrsne, za njega neočekivane oblike otpora koje nikakvim snagama i postupcima ne bi mogao preduprediti i savladati. Drugim rečima, i manevar

* Ovaj članak je pripremljen na osnovu elaborata, materijala i izjava koje su objavljene u štampi, a dinamika je izložena na bazi TV komentara o manevru »Sloboda 71«.

će potvrditi dovoljno poznatu činjenicu da u Jugoslaviji nema teritorije koju bi agresor mogao osvojiti i držati, jer radni ljudi, građani Jugoslavije, narodi i narodnosti naše zemlje, njena radnička klasa ni u kakvim uslovima ne priznaju okupaciju bilo kog dela svoje zemlje.

Manevar je, sem toga, bio prilika da se sagledaju gotovo svi problemi u vođenju oružane borbe — posebno sistemi protuoklopne borbe (POO), protudesantne odbrane (PDO) i protuvazdušne odbrane (PVO), da se proverí sistem rukovođenja oružanim snagama i oružanom borbom, organizacija sadejstva u oružanim snagama i ostalim elementima opštenarodne odbrane koji su učestvovali na vežbi itd. Naime, o svim ovim pitanjima utvrđena su teorijska načela i stavovi, doneta su i rešenja, ali ih je u praksi manevra trebalo ispitati i proveriti. Manevar je posebno trebalo da potvrdi postignute rezultate i da ukaže na dalje zadatke teritorijalne odbrane, društveno-političkih zajednica, organizacija i svih drugih subjekata naše odbrambene politike, koji su prvi put učestvovali u jednoj tako složenoj i velikoj vežbi kao što je manevar »Sloboda 71«.

Pored praktične provere naše vojne doktrine, izgrađene na bazi koncepcije opštenarodne odbrane, na manevru je trebalo sagledati prednosti i slabosti ličnih i materijalnih formacija oružanih snaga, upotrebu savremenih borbenih sredstava, pokretljivost jedinica, sistem pozadinskog obezbeđenja, organizaciju veza itd., proveriti sistem obuke i vaspitanja i steći uvid u obučenost vojnika, starešina i komandi.

Manevar »Sloboda 71« nije bio klasičan vojni manevar. Razlikovao se po organizaciji, karakteru i ciljevima od svih vojnih vežbi takvog obima. To nije bio sudar dveju vojski — operativnih grupa-cija, koje, u osnovi, primenjuju istu vojnu doktrinu, već provera u praksi odbrambenih priprema i odbrambene politike našeg samoupravnog socijalističkog društva, koje je veoma jasno formulisalo svoje poglede na rat i odbranu zemlje i izgradilo principe svoje vojne doktrine.

Iz toga proizilazi i ogroman spoljnopolitički značaj manevra, jer on predstavlja doprinos politici mira za koji se zalaže naša zemlja. Manevar »Sloboda 71« nije bio uperen ni protiv koga. »Na njemu se ne proučava niti provjerava odbrana protiv bilo koje zemlje, već protiv agresora koji bi se mogao pojaviti na našim granicama. A svi agresori su jednaki i po namjerama i po postupku« (V. Bubanj).

Konačno, cilj ovog manevra bio je i u tome da ojača našu sposobnost za odbranu i tako upozori svet na našu spremnost, odlučnost i rešenost da svim snagama branimo svoju samoupravnu socijalističku zajednicu SFRJ.

Šira manevarska prostorija na kojoj je izveden manevar ograničena je rekama Unom, Savom i Krkom i planinskim masivima Velike i Male Kapele i Plješevice. Ova prostorija obuhvata: Baniju, Kordun, Žumberak, Belu krajinu, deo Like i Cazinsku krajinu. Kao važna raskrsnica puteva ta prostorija imala je burnu prošlost, a bila je i poprište značajnih istorijskih događaja, naročito u narodnooslobodilačkoj borbi.

Konfiguracija ovog zemljišta pruža mogućnost za izvođenje svih vrsta i oblika borbenih dejstava, angažovanje svih rodova i službi, upotrebu borbene tehnike i proveru obučenosti i spremnosti jedinica za dejstvo u različitim zemljišnim uslovima. To zemljište se karakteriše predelima sa blago ispresecanim i delimično pošumljenim rejonima, a ima i krajeva sa kraškim obeležjima. Veći broj reka — Una, Kupa, Korana, Mrežnica, Dobra — u gornjim tokovima je kanjonskog karaktera, tako da se teže savlađuju, jer ima mali broj prelaza. Putna mreža je relativno slabo razvijena, a konfiguracija zemljišta kanališe i ograničava veću upotrebu krupnih oklopno-mehanizovanih snaga. Poseban značaj imaju orografski jače izraženi objekti kao što su: Žumberačke planine, Petrova gora, Šamarica, Velika i Mala Kapela, Zrinjska gora i Plješevica. Iz doline reke Save ka Bihaću izводе — banijsko-bihaćki i karlovačko-bihaćki operativni pravci.

Uža manevarska prostorija na kojoj su se odvijala borbena dejstva obuhvatala je prostoriju koja je ograničena linijom: Petrova gora — Jastrebarsko — Metlika — Črnomelj — Ogulin — Plaški — Bihać — Tržac — Velika Kladuša. Dubina te prostorije na pravcu Črnomelj — Bihać iznosi oko 130 km, a širina u visini reke Kupe oko 40 km. Uz pomenute karakteristike zemljišta na manevarskom vojištu i veći broj naselja u zahvatu komunikacija predstavljala su za branioca pogodne oslonce za uspešnu i aktivnu odbranu.

Petrova gora i rečni tokovi kanalisali su obostrana dejstva duž tri osnovna operativno-taktička pravca:

— *prvi*, u zahvatu komunikacije Utinje — Vojnić — Cetingrad — Tržac;

— *drugi*, središnji sa disektrisom Karlovac — Slunj — Bihać (unutar ovoga pravca se projektuju dva manja: jedan u zahvatu glavne komunikacije Karlovac — Bihać, a drugi između Korane i Mrežnice) i

— *treći*, Vinica — Generalski stol — Tounj — Plaški.

Na užoj manevarskoj prostori ima više rejona koji pružaju mogućnost za upotrebu manjih taktičkih desanata, dok je rejon kod Drežnika pogodan i za veći vazdušni desant. Pokreti i dejstva moto-mehanizovanih i oklopnih snaga upućeni su, uglavnom, u zahvatu komunikacija.

U celini uzevši, zemljište je pružalo braniocu mogućnost za organizaciju efikasne i uporne odbrane, kao i za korišćenje raznovrsnih oblika dejstava, a partizanskim i drugim snagama teritorijalne odbrane posebno u ispoljavanju veće aktivnosti na otkrivene bokove i pozadinu agresora. Međutim, paralelne komunikacije koje izводе u dolinu reke Une pružale su mogućnosti agresoru da, angažovanjem jakih oklopnih snaga i češćih vazdušnih desanata, uz snažnu podršku avijacije, brže i dublje prodire u dubinu rasporeda branioca.

OPERATIVNA SITUACIJA I ZAMISLI DEJSTAVA STRANA

Prilikom organizacije i izvođenja manevra »Sloboda 71« pošlo se od pretpostavke da je agresor napao našu zemlju u okviru lokalnog rata bez upotrebe nuklearnih i hemijsko-bioloških sredstava. Tehnički nadmoćnijim snagama, dejstvujući kroz centralnu Sloveniju i severozapadnu Hrvatsku, agresor je odbacio naše snage južno od reke Kupe i izbio na liniju: Sisak — Glina — Duga Resa — Vinica. Angažujući znatne snage za obezbeđenje svoje pozadine, uspeo je uz dosta napora, da kontroliše glavne komunikacije i važne objekte na njima i tako omogući pokret i snabdevanje svojih glavnih snaga.

Takva operativna situacija na ovom vojištu, dublji prodori istočno i zapadno od Karlovca, nadmoćnost u vazduhu u oklopnim snagama, pružali su napadaču izglede da produži sa snažnim ofanzivnim dejstvima ka centralnom delu SFRJ.

Upornošću u odbrani glavnih pravaca i raznovrsnom aktivnošću u zahvatu prodora »plavog« i njegovoj pozadini — snage »crvenog« su ipak uspele da zadrže glavne strategijske regione zemlje i sačuvaju glavne snage od većih gubitaka.

Do postignute linije »plavi« je imao veće gubitke i pretrpio značajne taktičke neuspehe. U borbama za Zagreb, Novo Mesto i Karlovac morao je da angažuje jake snage, ali, ipak nije uspeo da ih zauzme. Snage »crvenog«, koje su se nalazile u dubini njegovog borbenog rasporeda, predstavljaju stalnu pretnju. Zbog toga je bio prisiljen da odvoji znatne snage koje su bile namenjene za ofanzivna dejstva i da ih upotrebi u borbi protiv snaga »crvenog« u svojoj pozadini radi zaštite garnizona, komunikacija, izvora za snabdevanje poza-

0
6.A

5. окбр

21. mbr

6.00G
(4 VAK)

27 m d

19 / мрбг

| trö |

13/pd

3/17

28.pp

15 md

2/15

1/15

| trč |

7 рбг

etc

17 m d

110.pP

2.trö

1/7 part b

3. DC

1/31

95 pp

2 pp

Kparto

3. окт

10. bbr

4.A
(3.VAK)

1/c part o

24. pd

GSH

4.A

3 окт

30.pbr

Boo

B. parto

30.had

1/1 B part br

dinskih i drugih ustanova. Takva aktivnost u pozadini i zemljište, koje u dubini ograničava upotrebu borbene tehnike, uticali su na slabljenje udarne moći agresora i znatno umanjili njegove izgleda da uspešno realizuje postavljene ciljeve.

Povoljan operativno-strategijski položaj »crvenog« i sve veće teškoće u koje će zapadati »plavi« stvarali su povoljne uslove da se u narednoj fazi može pristupiti slamanju njegove ofanzivne moći, snažnim aktivnim dejstvima po celoj dubini njegovog operativnog rasporeda stvoriti uslove da se konačno razbiju njegove snage i izbaci iz zemlje.

U takvoj situaciji Vrhovna komanda ocenjuje da je nastupila faza za preuzimanje strategijske inicijative, te odlučuje da se spreče dublji prodori »plavog« kroz dubinu državne teritorije, a smelim, aktivnim i odlučnim udarima stvore uslovi za potpuno razbijanje njegovih uklinjenih snaga.

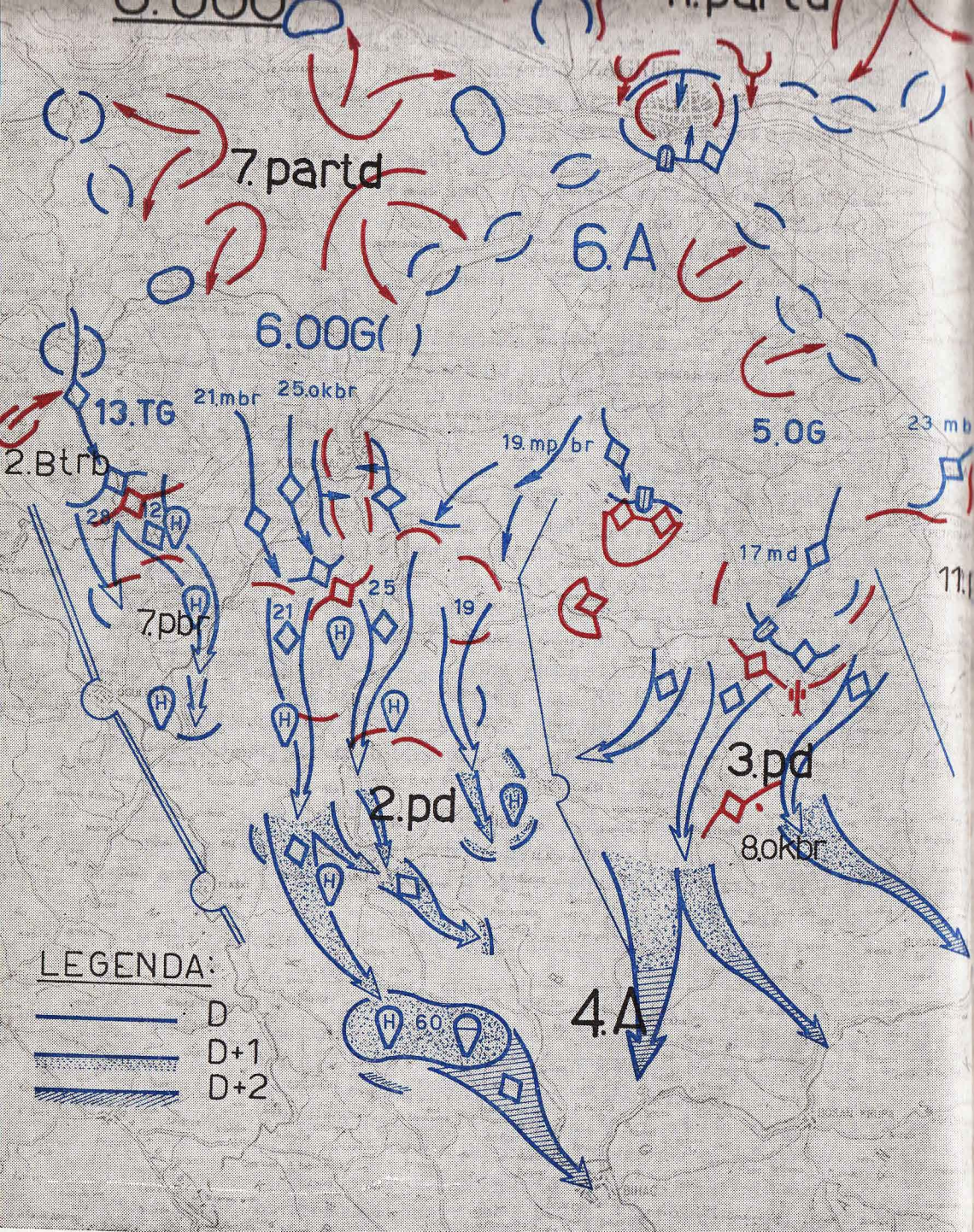
Plan dejstva »plavog«. Da bi ostvario planirane ciljeve, komandant 6. armije izvršio je pregrupisanje i doveo sveže snage, formirao 6. operativnu oklopno-mehanizovanu grupu (6. OOG) i odlučio da je uvede u borbu opštim pravcem: Karlovac — Slunj — Bihać, sa zadatkom da brzim dejstvom oklopnih snaga uz snažnu podršku avijacije i upotrebom kombinovanog vazdušnog desanta u širem rejonu Drežnik — Greda razbije snage »crvenog« na prostoriji Vinica — Karlovac — Slunj i brzim dejstvima izbiye u rejon Bihaća, stvarajući povoljne uslove za dalja dejstva. Aktivnijim dejstvima otežavati napade i akcije »crvenog« na elemente borbenog poretka, komunikacije i druge objekte u pozadini.

Četvrti vazduhoplovni korpus podržavao je 6. OOG s težištem na podršci snaga na pravcu glavnog udara, a delom snaga organizovao je PVO operativnog rasporeda jedinica. Naprezanje borbene avijacije bilo je maksimalno.

Osnovne ideje komandanta 6. OOG, izražene kroz odluku, u osnovi su sledeće:

— uz snažnu avijacijsku i artiljerijsku podršku glavni udar naneti pravcem: Metlika — Modrušpotok — Primišlje — Slunj — Bihać, a pomoćne pravcima: Vinica — Tounj i Utinja — Vojnić — Cetingrad, smelim i energičnim dejstvima snaga s fronta uz upotrebu helikopterskih desanata onemogućiti pružanje organizovanog otpora i manevar snaga »crvenog« po dubini;

— brzim i dubokim prodorima što brže zauzeti rejone Tounj, Primišlje, Vojnić i nabaciti snage »crvenog« na masive Velike i Male Kapele, Plješevice i Petrove gore;



— po zauzimanju rejona Primišlja uvesti drugi ešelon na pravcu Primišlje — Drežnik — Bihać, uz upotrebu kombinovanog vazdušnog desanta na prostoriji Drežnik — Greda, razbiti rezervu »crvenog« i na taj način stvoriti povoljne uslove za dalja dejstva ka reci Uni;

— operativni poredak imati u dva ešelona (angažovanje snaga po pravcima prema shemi);

— radi obezbeđenja zauzete teritorije i zaštite svojih jedinica, ustanova i objekata komandant 6. OOG je predvideo da, pored aktivnosti pokretnih jedinica, i stalnim posadama na pravcima dejstva obezbedi prelaze na rekama Kupi, Dobri, Mrežnici i Korani i važne saobraćajne raskrsnice u Črnomelju, Generalskom stolu, Veljunu, Vojniću i Slunju, izdvajajući u tu svrhu značajne snage.

Plan dejstva »crvenog«. Polazeći od razvoja situacije na ovom delu jugoslovenskog ratišta i od navedene procene Vrhovna komanda je izdala direktivu kojom se komandama operativne armije i štabovima narodne odbrane na ovom području naređuje da svim raspoloživim snagama pojačaju upornost i aktivnost u odbrani, razvuku i troše snage »plavog« i u pogodnom momentu snažnim ofanzivnim dejstvima raseku i razbiju njegovu glavnu grupaciju, koja je usmerena ka srednjem i donjem toku reke Une.

U duhu takve direktive Vrhovne komande komandant 4. armije »crvenog« i komandanti republičkih štabova narodne odbrane socijalističkih republika Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine doneli su svoje odluke.

Osnovna ideja u odluci komandanta 4. armije izražena je u kombinovanim i upornim odbrambenim i čestim smelim napadnim dejstvima na celoj teritoriji radi stvaranja povoljnih uslova za odlučan protivudar. Polazeći od takve ideje, komandant 4. armije je odlučio da osloncem na pogodno brdsko-planinsko zemljište, snažne objekte i sistem zaprečavanja produži sa još aktivnijom i upornijom odbranom pravaca koji iz doline reke Kupe izvide ka srednjem toku reke Une i prevojima na Plješevici i Maloj Kapeli i takvim dejstvima slama ofanzivnu moć agresora, a zatim, angažovanjem svežih operativnih snaga uz sadejstvo teritorijalnih i partizanskih jedinica odlučnim bočnim protivudarom preseče i razbije glavnu oklopnu grupaciju »plavog«.

Komandant 4. armije je takođe odlučio da odbranom Karlovca (dejstvom u okruženju) veže što jače snage »plavog« i ojača odbranu svojih snaga na pravcu Karlovac — Slunj.

Šire rejone Ogulina, Oštarija, Plaškog, Krbavskog polja, a naročito Bihaća, Drežnika i Ličkog Petrovog Sela pripremiti za upornu protivdesantnu odbranu.

Težište zaprečavanja i PTO bilo je izraženo na pravcima: Glina — Vrnogorač — Bosanska Krupa; Karlovac — Slunj — Bihać, i Vinica — Tounj — Plaški.

Sušтина ideje štabova narodne odbrane socijalističkih republika u angažovanju svojih snaga i sredstava bila je u sledećem:

— maksimalno razviti raznovrsna i neprekidna borbena dejstva i druge oblike otpora, posebno po komunikacijama i prelazima preko reka, radi nanošenja što većih gubitaka, sprečavanja pokreta, dovođenja svežih snaga i snabdevanja snaga »plavog«, u prvom redu 6. OOG;

— prilikom upotrebe sopstvenih snaga izbegavati frontalno podmetanje jedinica na pravcima prodora glavnih snaga »plavog«, a akcije usmeravati na njegove bokove i pozadinu, čuvajući sopstvene snage od većih gubitaka;

— na privremeno zauzetoj teritoriji, u dubljoj pozadini »plavog« širiti slobodne zone, kontrolu ostvariti na celoj teritoriji;

— u zonama taktičkih borbenih dejstava ostvariti tesno sadejstvo sa jedinicama operativne armije;

— u dubini sopstvene teritorije snage teritorijalne odbrane prvenstveno angažovati u organizaciji PDO i kontrole od subverzivne delatnosti.

U duhu s direktivom Vrhovne komande i utvrđenim planom sadejstva s komandom 4. armije, komandanti republičkih štabova su odlučili da svoje snage angažuju:

Socijalistička Republika Hrvatska: s jedinicama teritorijalne odbrane na privremeno zauzetoj teritoriji maksimalno razviti aktivna dejstva na komunikacije koje iz dubine izvode ka frontu kako bi se »plavi« sprečio u dovođenju svežih snaga i materijalnih sredstava. Težište dejstava imati na svim komunikacijama koje izvode u zonu 6. OOG. kako bi se prekinulo njeno snabdevanje i »plavi« onemogućio pri pokušaju da dovede svoje rezerve.

Jedinice južno od Kupe neprekidno da sadejstvuju 4. armiji »crvenog« u sprečavanju brzih prodora snaga »plavog« i u njegovom razbijanju i da vode borbu protiv vazдушnih desanata.

Socijalistička Republika Slovenija: s jedinicama dolenjske zone izvršiti napad na posade, osiguranja i saobraćaj na komunikacijama Črnomelj — Vinica i Metlika — Karlovac, preseći te komunikacije i sprečavati »plavog« da dovodi sveže snage i materijalna sredstva ka frontu.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina: deo snaga banja-lučke oblasti angažovati na organizaciji protivdesantne odbrane šireg

rejana Rakovica — Bihać i za borbu protiv ubačenih izviđačkih, diverzantskih i drugih snaga »plavog«.

U skladu sa takvom opštom idejom borbe angažovane su i ostale snage društva (organi i organizacije društveno-političkih zajednica) uz maksimalno razvijanje svih oblika aktivnog i pasivnog otpora.

Nakon osetnijeg jenjavanja ofanzivne moći »plavog« na širem frontu i slamanja udarnih mogućnosti 6. OOG posebno — snage 4. armije »crvenog«, ojačane svežim snagama (24. pd, 30. pbr i 10. bbr), u sadejstvu sa teritorijalnim i partizanskim jedinicama, prešle su u opšti protivudar, usmeravajući glavne snage na bokove i pozadinu uklinjenih snaga »plavog« pravicima: Plaški — Primišlje — Veljun — Karlovac, Velika Kladuša — Miholjsko — Vojnić i Trošmanja — Duga Resa.

Snage teritorijalne odbrane u dubljoj pozadini agresora napadale su kolone i objekte »plavog«, presecale komunikacije, sprečavale manevar na frontu i pothranjivanje rezervama iz dubine, kao i redovno snabdevanje borbenim i materijalnim potrebama.

Sve snage civilnog sektora u društveno-političkim zajednicama i organizacijama snažno su razvijale aktivnost na privremeno zauze-toj teritoriji i u sopstvenoj pozadini.

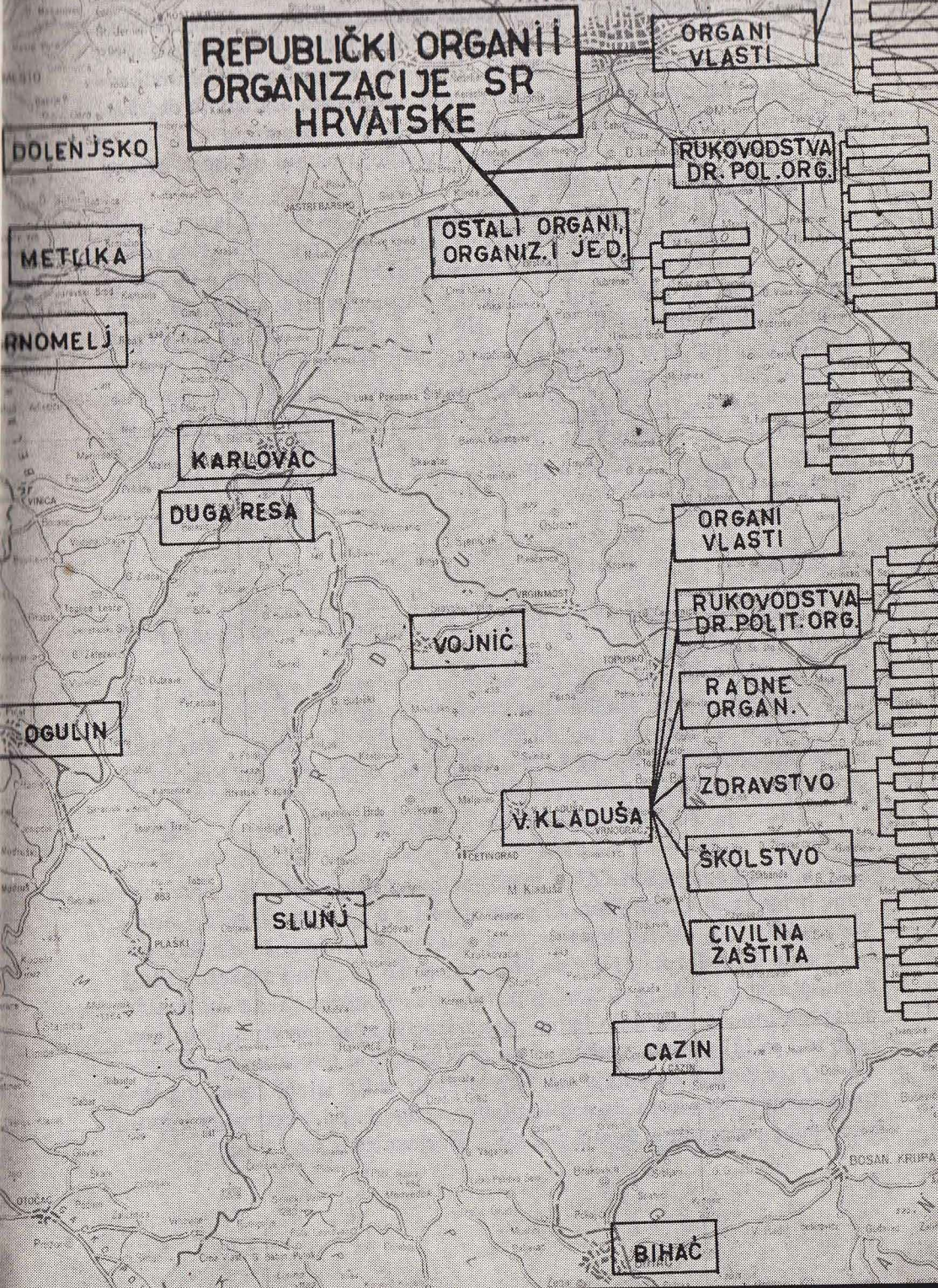
Tako je na privremeno zauzetoj teritoriji raznim aktivnostima — sabotажama, diverzijama, obmanom, dezinformacijama, propagandom, oružanim akcijama manjeg i većeg značaja — onemogućeno »plavom« da se koristi materijalnim dobrima, ometan mu je odmor, popuna i sređivanje jedinica. Sprečen je u pokušaju da organizuje svoju vlast i okupacioni sistem. Obezbeđen je stalan kontinuitet naše vlasti na privremeno zauzetoj teritoriji.

Snage civilnog sektora angažovane su na celom bojištu i u snabdevanju i zbrinjavanju oružanih snaga i stanovništva, u zaštiti i obezbeđenju teritorije, u otkrivanju diverzantskih, obaveštajnih, izviđačkih i drugih napadačevih snaga, kao i u borbi protiv vazdušnih desanata.

Ako se uporede ove dve ideje i odluke igrajućih strana, očigledno je da su se zasnivale na dve potpuno drugačije koncepcije vođenja rata, na dve različite doktrine. Komandant 6. armije »plavog«, angažujući 6. OOG, nastojao je da, snagom vatre i pokreta oklopno-mehanizovanih snaga, uz jaku podršku avijacije i masovnu upotrebu VD, brzo prodre duž komunikacija i tako ostvari postavljeni cilj.

Nasuprot njemu, ideje i odluke komandanta 4. armije »crvenog« i republičkih štabova, zasnovane na koncepciji opštenarodnog otpora, bazirale su se na snazi i angažovanju celokupnog naroda, njegovih

...per... sistema u man. SLOBODA 71



materijalnih i ljudskih mogućnosti, na organizovanosti svih faktora društva za odbranu, pri čemu je svaka od komponenata opštenarodne odbrane — operativna armija, teritorijalna odbrana, civilna zaštita i sve društveno-političke strukture — imala tačno utvrđene zadatke, koji su se slivali u jedan osnovni cilj — upornom i aktivnom odbranom i najraznovrsnijim oblicima otpora, uz snažna ofanzivna dejstva, slomiti i razbiti snage na svom području.

Snage »crvenog« su, pri tom, vodile računa da se ti zadaci ostvare sa što manje ljudskih žrtava.

Reč je, dakle, o dve različite doktrine. Doktrini »plavog«, koja je u suštini demonstrirala jednu varijantu modernog »blickriga«, čije su snage nastojale da uz snažnu vatru, oklop i brza dejstva nametnu frontalne borbe, krčeći put svojim oklopno-mehanizovanim kolonama u zahvatu komunikacije, nađu ishod za kratko vreme. Doktrina »crvenog«, naprotiv, tražila je rešenje van frontalnih borbi, u ofanzivno-defanzivnim dejstvima na širokom području, kako bi razvukla snage »plavog«, rasecala i topila njegove uklinjene kolone i na taj način ostvarila strategijsku inicijativu i stvorila povoljne uslove za odlučan i snažan protuudar operativnih jedinica i snaga teritorijalne odbrane.

DINAMIKA

Situacija 5. oktobra: u 06,00 počele su odlučne borbe igrajućih strana na manevru.

Šesta OOG »plavog« počela je pripremljen, organizovan i po vrlo visokim vojnim standardima vođen napad.

Snage 4. armije i teritorijalne odbrane »crvenog«, kao i celi narod na području gdje se izvodi manevar, organizovano i spremno su dočekali žestoki napad agresora.

Situacija u 19.00 časova, dakle nakon 13 časova borbe, izgledala je ovako:

Glavne snage 6. OOG, i to 25. oklopna brigada i 21. mehanizovana brigada sa ojačanjima, bile su upućene u zahvatu pravca Karlovac — Slunj. U okviru toga pravca »plavi« je forsirao snage koje su nastupale u međurečju Korane i Mrežnice. To je činio verovatno zbog zemljišta koje mu je pružalo povoljnije mogućnosti za upotrebu oklopnih i mehanizovanih jedinica, a naročito zbog povoljnijih uslova koje mu je taj pravac pružao za dejstva u dubini odbrane »crvenog«.

Od važnijih događaja na tom pravcu valja istaći žestoku protivoklopnu borbu koju su vodile glavne snage 2. pd. »crvenog« i osobito sudar oklopnih snaga u rejonu s. Perjasnice.

Zahvaljujući nadmoćnijim oklopno-mehanizovanim snagama, jakoj podršci artiljerije i upotrebi helikopterskih desanata, 6. OOG je do 19.00 časova sa čelom svojih klinova izbila pred veljunske odbrambene položaje i u Primišljen.

Na pravcu Vinica — Generalski stol napadala je 13. TG (12. oklopna brigada i 28. pešadijski puk). »Plavi« je, uz jaku podršku avijacije i helikopterskih desanata, forsirao reku Kupu na širokom frontu i stvorio uslove za dalja dejstva.

Zbog dobro organizovane i vođene odbrane 7. pešadijske brigade »crvenog« i veoma efikasnog sadejstva sa snagama teritorijalne odbrane napad 13. TG »plavog« je bio kanalisan i usmeren uskim pravcem ka Generalskom stolu.

Na pravcu Vojnić — Cetingrad napadala je 19. moto-pešadijska brigada »plavog«, koja je imala zadatak da štiti bok glavnim snagama 6. OOG. Ova kolona je do 19 časova uspela da klinom izbije pred Miholjsko. Naročito uporna borba vodila se za Vojnić, u kojoj su zajedno učestvovali jedinice operativne armije, teritorijalne odbrane i narod.

Tako je izgledala situacija na frontu, shvaćenom u užem, konvencionalnom smislu reči. To podvlačimo zbog, toga jer je front, po našem shvatanju, svugde gde se vode borbe, a vode se na celoj dubini teritorije sa kojom je neprijatelj došao u dodir na bilo koji način.

Nasuprot relativnim uspesima koje je »plavi« postigao na frontu, probijajući se klinovima svojih oklopnih jedinica u odbranu »crvenog«, situacija u njegovoj pozadini izgleda znatno drukčija.

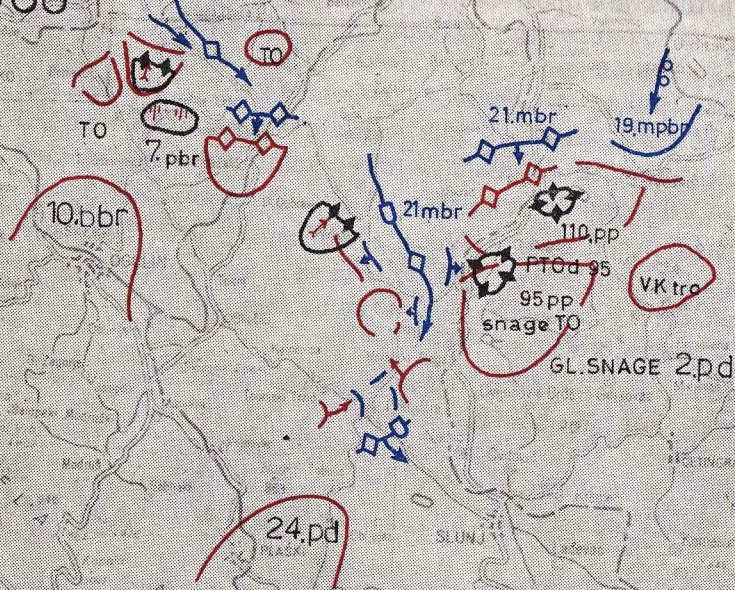
U najneposrednijoj pozadini fronta ozbiljno su ugrožene linije snabdevanja, kao i bokovi klinova koje u svom prodoru čine snage »plavog«. U nešto dubljoj pozadini, kao što su širi rejoni Zagreba i Novog Mesta, stalno se povećava slobodna teritorija, linije komunikacija koje kontroliše agresor sve češće se presecaju.

Bitna iskustva i karakteristike dejstava 5.10.

Odluka i način dejstava komandanta 6. OOG bila je uglavnom onakva kakva se mogla i očekivati, s tim što je izrazitije forsirao napad svojih snaga koje su nastupale u međurečju Korane i Mrežnice. Bio je sklon riziku, pa je vršio dublje prodore na uskom prostoru, premda je izlagao izdužene bokove udarima snaga »crvenog«. Međutim, to je sasvim u skladu sa vojnom doktrinom koja bazira na principima vođenja munjevitog rata, ali je veoma rizično i opasno ako mu se suprotstavlja doktrina opštenarodne odbrane, koja upravo traži otvorene i izdužene bokove i težište svojih napada usmerava na njih i u pozadinu protivnika. To se dalo uočiti već tada, a docnije, sa

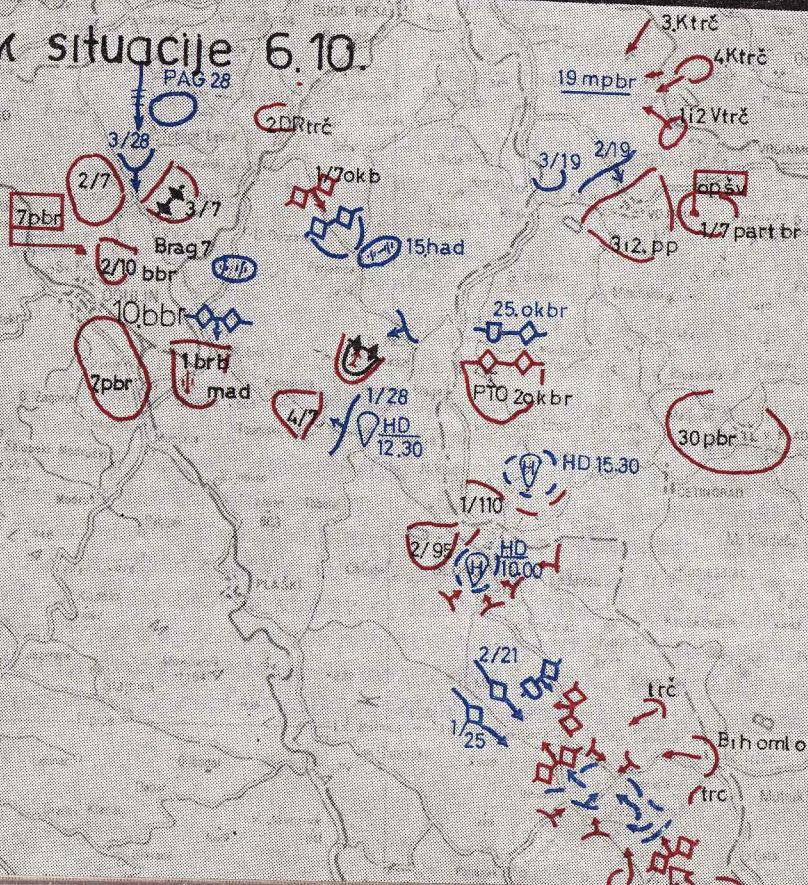
presek situacije 5.10. u 1800

TG13



presek situacije 6.10. 3.00

PAG 28



daljim prodorom agresora u dubinu odbrane »crvenog«, to je pogotovo došlo do punog izražaja.

Masovnom upotrebom helikopterskih desanata »plavi« je pojačavao tempo napada.

Forsiranje reke Kupe kod Vinice »plavi« je izvršio po svim principima savremenih vojnih teorija, što će reći: na širokom frontu, uz upotrebu desanata i podršku veoma jake vatre sa zemlje i iz vazduha, energično, dobro organizovano i precizno vođeno.

Što se tiče važnijih karakteristika izvođenja odbrambenih dejstava »crvenog« posebno je vredno istaći sledeće:

Odbrana je bila organizovana po dubini i u nju su po jedinstvenom planu borbe bile uključene sve komponente opštenarodne odbrane.

Odlučujuće borbe vodile su se ne samo na frontu i, naročito, ne samo ispred čela napadnih klinova »plavog« već istovremeno na celoj dubini rasporeda — na frontu, u pozadini i u pozadini »crvenog« protiv desanata »plavog«. Svi mogući rejoni desantiranja bili su unapred pripremljeni za borbu, tako da je svaki desant, bez obzira kakav i koliki je, odmah bio napadnut još od samog početka njegova spuštanja.

Snage »crvenog« vešto su koristile na vreme organizovano zaprečavanje duž svih pravaca koji su pružali uslove za dejstvo oklopno-mehanizovanih snaga »plavog«. Ispred čela klinova branile su se protivoklopne i oklopne snage, dok su ostale snage aktivno dejstvovala na bokovima i u pozadini »plavog«.

U toku ovih dejstava veoma uspešno je ostvarivano taktičko sadejstvo jedinica operativne armije sa snagama teritorijalne odbrane u neposrednom zahvatu fronta.

Premda je »plavi« ostvario prodore u odbrambenu zonu 4. armije, očigledno je da je razvoj događaja išao naruku komandantu 4. armije sa stanovišta njegove ideje o protivudaru. Naime, što su prodori »plavog« bili više svedeni na uske klinove, a oni su to upravo i bili, uslovi za uspeh protivudara postajali su sve povoljniji koliko su klinovi bili dublji i izduženiji.

Situacija 6.10. Toga dana su vođene veoma oštre, raznovrsne, krajnje uporne i odlučne borbe, koje su bitno odlučivale o ishodu operacija u celini.

Od ishoda tih borbi zavisilo je:

— za komandanta 6. OOG da li će se prodorom na pravcu Pri-mišlje — Drežnik spojiti sa vazдушnim desantom i stvoriti uslove za uspešno izvođenje planirane operacije;

4. A

UKUPNO MINA

32.200 PTM

25.000 PPMn

41.000 PPMP

TG 13

19 mpr

25. okbr

21 mbr

7. pbr

55. ptap

2. dd

95. pp

RAVAC
ICA - TOUNJ

00 PTM
00 PPMn
00 PPMP

LEGENDA

most pripremljen za
rušenje

put pripremljen za
rušenje

porušen most - put

osnovni pravac
zaprećavanja

PRAVAC
SICA - SLUNJ

7.000 RTM
4.000 PPMn
4.000 PPMP

PRAVAC
KARLOVAC - SLUNJ

13.000 PTM
5.000 PPMn
4.000 PPMP

200 PTM
3.000 PPMn
3.000 PPMP

— za komandante snaga »crvenog« da li će sprečiti rasecanje odbrambene zone armije i tako pod znatno nepovoljnim uslovima izvoditi protivudare kao odlučujuću fazu borbe.

Kao što je poznato, komandant 6. OOG je forsirao napad na pravcu Duga Resa — Primišlje i ostvario dubok prodor, zahvaljujući, pre svega, veštoj uzastopnoj upotrebi vazdušnih desanata, koji su izvlačili napad glavnih snaga 6. OOG.

U ovim dejstvima »plavi« je koristio taj prodor i sve napore koncentrisao na taj pravac, angažujući na njemu glavne vazdušnodesantne mogućnosti i podršku avijacije na štetu ostalih pravaca. Zbog toga je i došlo do spuštanja kombinovanog padobransko-helikopterskog desanta jačine jedne brigade u rejonu Drežnika i angažovanja svih raspoloživih rezervi »plavog« koje su mogle biti upotrebljene na tom pravcu.

Na ostalim pravcima napad »plavog« je zaostao i skoro zaustavljen.

Treba podvući da je takav način dejstva »plavoga« verna primena jednog od važnih principa napada doktrine koju je interpretirao, a po kome treba forsirati onaj pravac na kome se postižu brzi rezultati.

Šta je bilo najznačajnije za dejstva snaga »crvenog«?

Na prvom mestu treba istaći da su se u punoj meri, sa velikim intenzitetom i efikasnošću angažovale sve snage odbrane, koje su, čak, iznenađivale bogatstvom formi otpora — počevši od akcija omladinaca, ponašanja i aktivnosti stanovništva i društveno-političkih organizacija, pa do taktike i borbe oružanih snaga — jedinica teritorijalne odbrane i operativne armije.

Glavna pažnja komandanta 4. armije u toku tih borbi bila je koncentrisana na postizanje tri cilja:

(1) da spreči spajanje oklopnih snaga »plavog« sa vazdušnim desantom u rejonu Drežnika i tako onemogućiti rasecanje odbrambene zone armije, zbog čega je adekvatno i angažovao glavne snage avijacije;

(2) da ne dozvoli dublji prodor na pravcima Vinica — Tounj — Plaški i Vojnić — Cetingrad tako da snage »plavog« koje su prodrle ka Bihaću ostanu neobezbeđene na bokovima;

(3) da privuče svoje sveže snage koje će zajedno sa partizanskim jedinicama i snagama teritorijalne odbrane biti nosioci protudara. Zato je već pokrenuo 24. pešadijsku diviziju, 10. brdsku i 30. pešadijsku brigadu, koje namerava upotrebiti za udare na izdužene bokove glavnih snaga 6. OOG.

18. part d

7. part br

31. part d

Ktero

Bterč

B part br

EJSTVA PART. I TER.
EDINICA U POZADINI
AGRESORA

Noćna dejstva i aktivnosti koje su izvodile sve strukture odbrambenog sistema bile su obimne, raznovrsne i vrlo efikasne. Od značajnijih istakli bismo: veliki broj prepada, protivnapada, kao što je, na primer, protivnapad na Vojnić, izvlačenja snaga na nove položaje itd. Noćna dejstva su bitna karakteristika naše doktrine, što je reljefno došlo do izražaja na manevru.

U pozadini agresora odvijala se ofanzivna snaga »crvenog«. Brojne akcije partizanskih i teritorijalnih jedinica prinudile su »plavog« da, sem specijalnih, izdvaja i delove operativnih jedinica za zaštitu svojih snaga i objekata. U toku noći 5/6. oktobra Belokrajinski partizanski odred oslobodio je Črnomelj. Črnomeljski teritorijalni bataljon uspešno je izvršio noćni napad na KM 6. OOG, dok je teritorijalni bataljon iz Metlike napao agresorove snage u Metliki. Teritorijalne jedinice Duga Resa, zajedno s delovima 7. pbr, presekle su komunikaciju Vinica — Generalski stol.

Borbe za Zagreb, Karlovac i Novo Mesto i dalje se nastavljaju, što je poučan primer u odbrani naseljenih mesta.

Ono što je bilo zajedničko u svim tim akcijama je njihova sinhronizovanost s dejstvima operativnih jedinica, jer su vođene po jedinstvenom planu.

Na taj način dejstva u pozadini »plavog« bitno su doprinosila borbi za preuzimanje strategijske inicijative i realizaciji ideje koja je zacrtana direktivom vrhovnog komandanta.

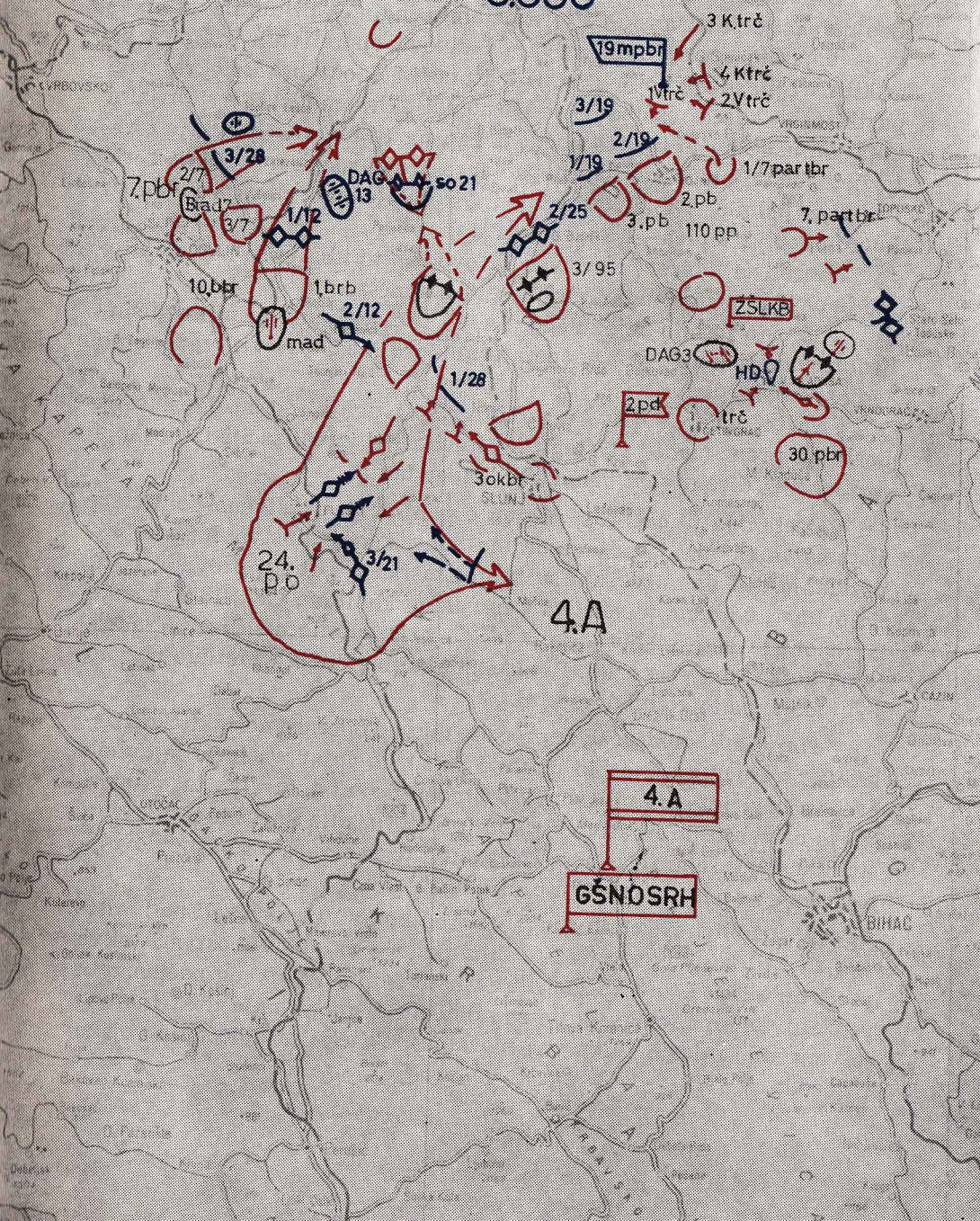
Osetan je uticaj koji su sve organizacije društveno-političkog sistema imale na jačanje moralno-političkog jedinstva naroda. Za poslednja dva dana održani su brojni sastanci. U toku protekle noći, na primer, održana je sednica Centralnog komiteta CK SK Hrvatske u punom ratnom sastavu, na kojoj se raspravljalo o situaciji i akcijama koje treba preduzeti. Predsednik ratnog odbora Metlike pozvao je građane na totalan bojkot, itd.

Najvažniji zaključak iz procene takvog operativno-taktičkog položaja igrajućih strana bio je: iako su snage »plavog« izvršile dubok prodor i zapretile da preseku odbrambenu zonu 4. armije, taj prodor, što je ostvaren na relativno uskom prostoru, nije narušio operativnu stabilnost odbrane »crvenog«. Naprotiv, to je stvaralo izvesne povoljne uslove za potpun uspeh u protivnapadu.

Pripadnici oružanih snaga i narod koji su učestvovali na manevru shvatili su kako je i zašto bilo moguće da »plavi« ostvari takve prodore, ali su isto tako saznali da nam se protiv takvog načina rata pružaju velike i realne šanse za efikasnu primenu naše doktrine, što je vanredno uticalo i utiče na moralno-političko raspoloženje vojske i naroda.

resek situacije 7. 10.
u 14.00

6.00G



Dejstva u pozadini »plavog« već su dovela u pitanje manevar i snabdevanje njegovih jedinica, tako da su ga prisilila na dalje skidanje snaga sa fronta radi intervencije u svojoj pozadini.

U takvoj situaciji je bilo normalno očekivati da narednog dana dođe do odlučnih napadnih dejstava svih snaga »crvenog«.

Situacija na 7.10. Snage »crvenog« prešle su u odlučna napadna dejstva.

»Plavi« je u toku prethodnog dana primetio prikupljanje novih snaga »crvenog« na svojim bokovima — 24. pd, 10. brbr i 30. pbr. Istovremeno nije uspio da se brzo spoji sa vazдушnim desantom koji je spustio u rejon Drežnika.

Zbog toga komandant »plavog« menja svoju raniju odluku:

— obustavlja dalji prodor u pravcu Bihaća;

— naređuje da se ostaci desanta pokušaju probiti nazad, u sastav 21. mbr;

— naređuje 21. mbr i 13. TG da svoje udare usmjere na bokove snaga »crvenog« koje se spremaju za udar;

— da ostalim snagama produže napad.

Na osnovu takve odluke, 21. mbr ostavlja manje snage prema 3. br. »crvenog«, okreće svoj raspored i nastupa ka Plaškom, gde je izbila u toku noći.

— Snage 4. armije su tog jutra počele napad prema ranijem planu i to:

— 24. pd pravcem Plaški — Veljun — Karlovac, s tim što je jedan puk ostao da zaustavi napad 21. mbr;

— 10. bbr pravcem Tounj — Generalski stol — Duga Resa;

— 30. pbr pravcem: Velika Kladuša — Vojnić — Tušilović.

Sve partizanske i teritorijalne jedinice u bližoj i dubljoj pozadini agresora maksimalno su se angažovale u napadu na neprijateljske kolone, presecale su komunikaciju i širile slobodnu teritoriju.

Situacija u 14.00 časova, kad je manevar završen, izgledala je ovako:

— snage 4. armije već su izvršile prodore i do 10—15 km na pravcima nastupanja;

— došlo je do stvaranja tzv. obrnutih frontova, što je tipično za našu taktiku i strategiju (primer kod Plaškog);

— sva pozadina »plavog«, jednostavno rečeno, nalazila se u plamenu.

Šta je pokazao manevar? Manevar »Sloboda 71« je bio svojevrsna smotra naše sposobnosti i spremnosti da na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane branimo i odbranimo suverenitet i inte-

gritet socijalističke zajednice. On je, pre svega, pokazao da smo sposobni da slomimo svakog agresora, bez obzira na snagu njegovih formacija i materijalno-tehničke mogućnosti. To nam garantuje, na prvom mestu, ispoljeno visokomoralno-političko jedinstvo i svest naroda, kao i uverenje u našu odbrambenu snagu, spremnost oružanih snaga i celokupnog našeg samoupravnog sistema. Na manevru su se potpuno potvrdili osnovni doktrinarni principi koncepcije opštenarodne odbrane, i to ne na rečima, već u praksi manevra, koja je najpribližnija ratnim uslovima.

Tokom manevra ispoljen je visok stepen borbene spremnosti, uvežbanosti i sposobnosti vojničkog i starešinskog sastava, komandi i štabova jedinica oružanih snaga i društveno-političkih zajednica.

Naše jedinice igrale su moderno naoružane i opremljene snage »plavog«, u kojoj uloži su vrlo korektno, po svim principima moderne doktrine »munjevitog rata«, izvršile svoje zadatke. To nam je omogućilo da veoma dobro proverimo našu koncepciju odbrane, odnosno metode vođenja oružane borbe. Naime, »plavi« nije došao u nepovoljan položaj zato što je na manevru taktički loše radio, već zato što se ne može pobediti narod koji se organizovao i pripremio za odbranu. To je pokazao ne samo ovaj manevar već i istorija, i naša, i drugih naroda, naročito posle drugog svetskog rata.

Iskustva iz manevra »Sloboda 71« su ogromna i značajna za dalji razvoj naše koncepcije opštenarodne odbrane i vojne doktrine, za obuku vojnika, starešina i komandi. Prve vojno-političke ocene su već date od vrhovnog komandanta, saveznog sekretara za poslove narodne odbrane i drugih visokih rukovodilaca koji su učestvovali i posmatrali manevar. Te ocene su dragocene za dalju stručnu analizu i teorijski rad, za izvlačenje iskustava, pre svega — kad je reč o nama — u domenu teorije ratne veštine. Svakako da će i ostale strukture društva, van oružanih snaga, imati obilje materijala koji će im poslužiti za dalji razvoj sistema opštenarodne odbrane.

Jednom rečju manevar nam je postavio nove i složene zadatke.

Časopis »Vojno delo« se želi neposredno uključiti u ceo rad na analizi pouka iz manevra, zbog toga otvara rubriku *Iskustva iz manevra »Sloboda 71«*, i poziva sve učesnike i ostale naše saradnike da na stranicama ovog časopisa iznesu svoja mišljenja i tako dadu doprinos daljem razvoju naše vojnoteorijske misli.